

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

**STYLY VÝCHOVY A VÝCHOVNÉ METODY
VEDOUCÍCH V SOUČASNÉM ČESKÉM
SKAUTINGU**

**(Styles education leaders and educational methods in
contemporary czech scouting)**

PŘEDÁVÁNÍ VÝCHOVY MLADŠÍM GENERACÍM

(Transmission of education for the younger generations)

Bakalářská diplomová práce

Autor: Eliška Urbanová
Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Olomouc
2015

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma: „Styly výchovy a výchovné metody vedoucích v současném českém skautingu“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala v první řadě vedoucímu práce PhDr. Marku Kolaříkovi, Ph.D. za ochotu spolupracovat na mnou předloženém tématu práce, za trpělivost a odborné vedení. Dále děkuji všem účastníkům výzkumu z řad skautů za jejich ochotu spolupracovat. V neposlední řadě patří velký dík mým rodičům, kteří mi byli velkou oporou, a bez nichž bych tato práce nevznikla. Také děkuji svým dvěma velmi dobrým kamarádkám, které mi pomohly s korekturou textu.

Obsah

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	6
1. Skauting	6
1.1. Historie skautingu	7
1.1.1. Historie českého skautingu	8
1.2. Poslání skautingu	10
1.2.1. Cíle	11
1.2.2. Prostředky a metoda	11
1.2.3. Skautský program	11
1.3. Tři základní principy skautingu	11
1.3.1. Odpovědnost každého jednotlivce vůči sobě	12
1.3.2. Odpovědnost každého jednotlivce vůči druhým	12
1.3.3. Odpovědnost každého jednotlivce vůči Bohu	12
1.4. Duchovní rozměr skautingu	13
2. Organizační struktura Junáka	14
2.1. Oddíl	14
2.1.1. Družina	15
2.2. Středisko	15
2.3. Junácký okres a kraj	15
2.4. Ústřední orgány Junáka	16
2.4.1. Valný sněm Junáka	16
2.4.2. Náčelnictvo Junáka	16
2.4.3. Výkonná rada Junáka	16
2.4.4. Ústřední revizní komise	16
2.4.5. Rozhodčí a smírčí rada Junáka	16
2.5. Členové Junáka	16
3. Výchova	18
3.1. Čtyři oblasti skautské výchovy	19
3.2. Přístup vedoucího k vedení dětí	19
3.2.1. Autoritativní styl	19
3.2.2. Liberální styl	20
3.2.3. Demokratický styl	20
4. Skautská výchovná metoda	22
4.1 Prvky skautské výchovné metody	22
4.1.1. Skautský zákon a slib	22
4.1.2. Učení se činností	24
4.1.3. Družinový systém	24
4.1.4. Symbolický rámeček	24
4.1.5. Osobní růst	25
4.1.6. Pobyt v přírodě	25
4.1.7. Podpora dospělých	26

4.2 Dynamika skautingu: skautská výchovná metoda v praxi	26
4.2.1 Výchovné cíle	26
4.2.2 Aktivity	27
4.2.3 Život ve skupině	27
4.2.4 Struktura a fungování oddílu	27
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	30
5. Obecné charakteristiky výzkumu	30
5.1. Výzkumný problém a cíle výzkumu	30
5.2. Výběr a popis výzkumného souboru	32
5.3. Aplikovaná metodika	32
5.4. Otázky použité v rozhovorech	33
5.5. Fixace a systematizace dat	35
5.6. Časový plán výzkumu	35
5.7. Etické aspekty výzkumu	35
6. Výsledky výzkumu	37
6.1. Výčet výsledků	37
6.1.1. Výzkumné otázky	37
7. Diskuse	56
8. Závěr	59
9. Souhrn	61
Použité zdroje:	63
ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE	
ABSTRACT OF THESIS	
Příloha č. 1: Kopie zadání diplomové práce	
Příloha č. 2: Ukázkové rozhovory – vedoucí a rádce	

ÚVOD

Skautská výchovná metoda se používá ve skautingu už od samého začátku. V roce 1912 A. B. Svojsík v knize *Základy junáctví* jako první popsal skautskou výchovnou metodu a uvedl ji do praxe. Její praktické využití se vyvíjelo na základě potřeb společnosti, ale její podstata zůstala stále stejná. I v současnosti je skautská výchovná metoda považována za základ skautské praxe.

Skauting je celosvětová organizace, má už více než stoletou tradici. Patří k největším výchovným volnočasovým organizacím. Jenom v naší České republice má přes 50 tisíc členů. Sama jsem členkou této organizace už 15 let. Dalo by se tedy říci, že jsem vyrůstala v duchu jejího poslání. Nejdříve jsem skaut považovala pouze za kroužek. Postupně jsem zjistila, že tato organizace je propracovaná do detailů, a že se skutečně snaží vychovávat mladé lidi mimo jiné hlavně prostřednictvím výchovných kurzů pro vedoucí. Sama jsem jeden z vůdcovských lesních kurzů absolvovala a tím, se mi otevřel nový obzor. Poznala jsem, jak skauting funguje v jiných městech a také jsem pochopila, že skauti jsou specifictí lidé. Také jsem dospěla k poznání, že dnes vnímám skauting jako životní styl.

Volba mého tématu tedy byla jasná. Zvolila jsem si téma skautské výchovné metody a výchovných stylů. Především mě k tomu vedla zkušenost, kdy jsem zjistila, že každý oddíl je specifický tým, jak skautskou výchovnou metodu používá v praxi.

Hlavním cílem mé práce je zjistit a popsat využití skautské výchovné metody v praktickém životě u jednotlivých oddílů. Dále ověřit tvrzení, že se jednotlivé výchovné styly ve většině případů prolínají. A v neposlední řadě zmapovat předávání skautské výchovy mladším, hlavně tedy rádcům – vedoucím družiny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Skauting

Je dobrovolná organizace, která si klade za cíl vychovávat mladé lidi ve schopné, samostatné a cílevědomé jedince. Snaží se jednotlivce rozvíjet po všech stránkách. Za nejdůležitější oblast výchovy považuje rozvoj morálního citění. Klade důraz na osobní hodnotový systém. Hlavní myšlenkou skautingu je utvářet z mladých jedinců dospělé dobré lidi a prostřednictvím nich, tvořit lepší svět.

Podle Břicháčka (1992, 9) se dá skauting definovat ze třech různých pohledů. První definice nahlíží na skauting jako na samostatnou organizaci. *„Skauting je výchovné hnutí usilující svébytnými metodami, přiměřenými věku, zájmům a potřebám mládeže, o všestranný rozvoj člověka, který by byl připraven zvládat složité životní situace osobní i skupinové a zasahovat aktivně do života ve světě“*.

Druhá definice především vystihuje náplň skautingu jako takového. Tedy uvádí, že *„skauting je hra – plná smíchu a překvapení, společných činností, úspěchů i porážek. Ale není to jen obyčejná hra, je to hra, která má cíl: vychovat chlapce i děvčata tělesně zdatné a otužilé, zručné, duševně rozvinuté, citově bohaté, morálně vyspělé, duchovně probuzené a ochotné pomáhat všude, kde je pomoci zapotřebí. Skauting je připravuje, aby z nich vyrostli občané schopní plnit povinnosti k sobě, ostatním i k pravdě a lásce“* (Břicháček, 1992, 9).

A za třetí se dá skauting vnímat jako životní styl, který spočívá ve vytváření pozitivních vztahů nejprve mezi dětmi a později mezi dospělými lidmi (tamtéž). Základní principy skautingu jsou obsaženy ve skautském slibu, zákonu, heslu a denním příkazu.

Lze tedy říci, že skauting je úspěšný tehdy, když člověk opouští hnutí s pozitivním přístupem ke světu a je připraven vstoupit do světa dospělých. Zároveň má dostatek schopností na to, aby tento vstup učinil tvořivým, sebevědomým a zodpovědným způsobem. A také si v neposlední řadě uvědomuje, že bude muset nadále pokračovat ve svém osobním rozvoji, ale už jako samostatná, zodpovědná, solidární a uvědomělá osobnost (Zajíc, 2000).

1.1. Historie skautingu

Pokrokové myšlenky a názory na výchovu dětí se u nás objevují už od 16. století. Reformátorské tendence měl např. už francouzský lékař Francois Rabelais, který kladl důraz při výchově dětí nejen na stránku rozumovou ale i na tělesnou. Dále i v díle Jana Amose Komenského dokonce můžeme naleznout jistou paralelu se skautským zákonem. I francouzský filozof a pedagog Jean Jacques Rousseau kladl důraz na návrat k přírodě, k přirozenému životu a to i ve výchově dětí. Samozřejmě se i poté další myslitelé zabývali otázkou výchovy (Lom a Šebek, 1990).

Počátkem 20. století se však objevili dva praktikové, kteří naplnili myšlenky svých předchůdců. Byli to Američan Ernest Thomson Seton a Angličan Robert Baden-Powell. Oba, nezávisle na sobě, vytvořili hnutí mládeže, která si byla velmi blízká a dokonce se i navzájem doplňovala. Tato hnutí se šířila z Ameriky a Anglie do téměř celého světa a tak vznikl skauting (tamtéž).

E. T. Seton přírodovědec, cestovatel, malíř a spisovatel založil v Americe roku 1902 organizaci s názvem „Woodcraft Indians“. Jednalo se o výchovné hnutí, jehož náplní byla samostatnost dětí a sžití s přírodou s indiánskými prvky. Dále také napsal řadu knih o životě zvířat, ale i člověka v přírodě (Lom a Šebek, 1990).

Po seznámení se s vznikajícím americkým směrem skautingu Robert Baden-Powell, který byl povoláním anglický jezdecký důstojník, založil v Anglii roku 1907 nový směr výchovy „scouting“. Vycházel přitom ze svých životních zkušeností a pozorování. Kladl důraz na přirozené vlohy dětí a hrou se snažil vychovávat charakterové vlastnosti, tělesnou otužilost a smysl pro „fair play“. Také se snažil dát hnutí pevnou organizační strukturu (tamtéž).

V roce 1906 vydal první příručku pro skauty s názvem „Scouting for Boys“, která se stala základním dílem nejen pro skauty v Anglii ale postupně pro skauty na celém světě. V této příručce rozvedl své heslo „Skauting je hra“ a popsal zde skautský zákon, který představuje mravní základ skautingu. Tak vytvořil nepřekonatelnou výchovnou metodu, kterou si v průběhu let osvojila a za svou přijala mládež z celého světa. V roce 1907 vedl první tábor skautů na ostrově Brownsea. Mládež, která žila dosud ve městech v převážně nevyhovujících podmínkách, se dostala na zdravý vzduch, na slunce, na břehy řek a tam si žila svým vlastním životem, odkázána jen sama na sebe, a na svou píli a práci. A zároveň se jí dostala výchova mravní, výchova k čestnosti, pravdomluvnosti a kázni, což představuje hlavní poslání skautského hnutí (Lom a Šebek, 1990).

Bouřlivý rozvoj skautingu nastává roku 1910, kdy pedagogové z různých evropských zemí přijíždějí do Anglie, aby se přesvědčili o přednostech skautské výchovné metody. Současně se od téhož roku šíří dívčí skauting „Girl Guides“, jehož zakladatelkou je sestra R. Baden-Powella Agnes Baden-Powell (tamtéž).

1.1.1. Historie českého skautingu

Skauting si postupně získává mládež i dospělé a šíří se po celém světě. V roce 1911 odjíždí žižkovský profesor Antonín Benjamín Svojsík do Anglie. Zajímá se o mimoškolní výchovu mládeže, kterou v Anglii propagoval R. Baden-Powell pod názvem skauting. Navštěvuje skautské tábory a tam získává první poznatky o této nové výchově. Z Anglie přijíždí naplněn elánem s konkrétní představou nové výchovy a přiváží si s sebou Baden-Powellovu příručku *Scouting for Boys* (Lom, Šebek, 1990).

Hned z počátku roku 1912 u nás vydává A. B. Svojsík první skautskou brožuru „Český skaut.“ Téhož roku vychází stěžejní dílo českého skautingu „Základy junáctví“ od našeho zakladatele skautingu prof. A. B. Svojsíka za autorské spolupráce našich předních pedagogů a spisovatelů. Postupně byly u nás zakládány první skautské oddíly nejprve v Praze a později i v dalších městech. Ještě téhož roku táboří první pražští skauti pod hradem Lipnicí a jejich tábor trvá sedm týdnů (tamtéž).

V červnu 1914 na schůzi v Umělecké besedě v Praze byly položeny pevnější organizační základy prvních skautských oddílů vytvořením samostatného spolku Junák – český skaut. Na podzim téhož roku A. B. Svojsík přednášel první skupině skautských pracovníků o skautské výchově a podnikal s nimi vycházky do okolí Prahy. Mezi první významné pracovnice dívčího skautingu patřily prof. Emilie Milčicová a Vlasta Štěpánová-Koseová (Lom, Šebek, 1990).

V lednu 1915 byl oficiálně ustanoven „Dívčí odbor“ při spolku Junák – český skaut. Ještě téhož roku naše skautky podnikly první letní prázdninový tábor na louce nad Živohouští. Byl to odvážný krok v době první světové války, kdy byl těžce pocíťován nedostatek potravin, zkušenosti s tábořením nebyly žádné, avšak odvaha zvítězila. Na těchto zkušenostech byl postaven náš dívčí skauting (tamtéž).

Další vývoj skautingu u nás byl silně ovlivněn soudobými událostmi. První světová válka zastavila rozvoj skautingu. A. B. Svojsík musel odolávat nátlakům vojenských kruhů a zůstat nestranným co se týkalo monarchie. Řídil pouze charitativní činnost a podílel se na podpoře rodin zasažených válkou. Mnoho skautských vedoucích padlo na bojištích v celé Evropě (tamtéž).

Dne 28. 10. 1918 se skauti podílejí na založení Republiky, vykonávají práce spojařské, pořadatelské a doručovatelské. Dále dne 7. 6. 1919 založen Svaz Junáků – skautů Republiky Československé (RČS) a náčelníkem byl zvolen A. B. Svojsík. Začalo se pracovat znovu a ve svobodné vlasti. Těžká válečná léta poznamenala zdraví dětí i dospělých. Záleželo hlavně na ochotě vedoucích pracovníků, kteří pracovali bez herního nářadí, kluboven a s nedostatečným stanovým vybavením (Lom, Šebek, 1990).

Roku 1923 F. A. Elstner cestovatel a spisovatel, se inspiroval skautskou školou v anglickém Gilwellu, a tak založil a vedl Lesní školu Svazu skautů RČS v Jemčině u Jindřichova Hradce. Postupně se zakládaly další školy. Lesní školy vychovávaly skautské vedoucí u nás, na Slovensku i v Podkarpatské Rusi (tamtéž).

Zpočátku byly do skautingu přijímány děti od 11 do 18 let a starší mládež se účastnila vedení. Protože se ale rodiče mladších dětí začali dožadovat o jejich přijetí do skautingu, tak poté byly přijímány i děti ve věku 8 – 12 let a byl pro ně vypracován zvláštní a jejich věku přiměřený program (tamtéž).

Časem se rozšiřuje výchovný program oddílů a náplň práce pro starší skauty. Vznikají oddíly vodních skautů. Jsou zakládány oddíly pod názvem Klub Oldskautů, které mají pestrý program, zapojují se do kulturních, společenských a sportovních akcí. Pomáhají jako instruktoři a tělovýchovní poradci (tamtéž).

Dne 17. 9. 1938 umírá zakladatel československého skautingu A. B. Svojsík na streptokokovou nákazu. Pohřben byl 20. září za účasti 3000 skautů a skautek na Vyšehradském hřbitově (Břicháček, Gaydošová & kol., 2001).

Dne 28. 10. 1940 je skauting zrušen. K. H. Frank podepisuje nařízení o rozpuštění Junáka a Sdružení přátel Junáka. 4. 11. je toto nařízení uvedeno do praxe gestapem. Ničí se zařízení i skautský majetek a dochází k jeho zabavování. Mnoho členů musí odejít do Říše na práci, mnoho jich umírá a padne ve válce. Někteří uprchli do zahraničí, kde pracují a organizují se v Československé armádě. Někteří se zapojují do odboje, jiní organizují ilegální oddíly. Mnoho jich položilo svůj život za vlast (Lom, Šebek, 1990).

V květnu 1945 skauti bojují v Praze na barikádách, pracují v Červeném kříži a snaží se obnovit svoji činnost. Ze zahraničí se vrací skauti, kteří bojovali v zahraničních armádách. Do oddílů se hlásí mnoho mládeže, po letech nečinnosti jsou plni očekávání a energie. V říjnu 1945 byl celkový počet členů 250 000 (tamtéž).

Došlo ke změně politické situace a v roce 1948 byl Junák začleněn do Svazu československé mládeže. Začala druhá likvidace skautingu. Ideové tažení proti skautingu,

zatýkání, soudy a zákaz činnosti. V padesátých letech bylo v soudních procesech odsouzeno mnoho členů (Lom, Šebek, 1990).

V následujících letech nastává stagnace ve výchově mládeže, stoupá zločinnost a kriminalita. Veřejnost se snaží na to upozornit a hledá řešení. Na veřejnost se dostávají informace, že některé organizace pod hlavičkou např. Klubu turistů, Svazarmovců a Ochránců přírody pracují podobně jako kdysi skauting (vedoucí těchto kroužků jsou bývalí skauti). Uvažuje se o obnovení skautingu a 29. 3. 1968 dochází k obnovení činnosti (tamtéž).

V důsledku okupace Sovětskou armádou v srpnu 1968 dochází v září roku 1970 k třetímu zrušení skautingu. Až do prosince 1989 členové bývalého Junáka pracují pod záštitou jiných povolených organizací a dál nesou ideu skautingu. A 28. prosince 1989 dochází znovu k obnovení činnosti a jsou schváleny ministerstvem vnitra a životního prostředí stanovy Českého Junáka – svazu skautů a skautek (Břicháček, Gaydošová & kol., 2001).

1.2. Poslání skautingu

Skauting vychází z přesvědčení, že na světě může být lépe, a že záleží pouze na jednotlivci, co pro to udělá. „*Skauting pracuje na „zlepšování“ světa tím, že jednotlivcům pomáhá vstoupit na cestu dobrovolného zájmu o vlastní rozvoj i rozvoj nejbližších lidí*“ (Břicháček a kol., 2008, 7).

Myslím si, že se poslání skautingu v průběhu času vyvíjí a to v závislosti na stavu společnosti. Například na konci dvacátého století byla celá společnost po letech totalitních režimů rozvrácena morálně i duchovně. Děti, které dorůstaly, viděly přetvářku a nespravedlnost, proto bylo nutné zdůraznit smysl pro dodržování základních životních pravidel, spolupráci, vzájemnou nezištnou pomoc a hájení slabších. Většina mladých lidí toužila jen po hmotných statcích a prchavých prožitcích, proto bylo nutné naučit je rozlišovat pravé životní hodnoty od hodnot falešných. Dále bylo nutné učit je rozlišovat mezi dobrem a zlem a budovat v člověku pevné morální základy. Skautská výchova tedy hlavně usilovala o to, aby se z chlapců i děvčat stali spolehliví, vytrvalí a čestní lidé (Břicháček, 1992).

Dnešní společnost je podle mého názoru hlavně konzumní, plná shonu a upřednostňuje prospěch jednotlivce. Proto by se tedy dalo říci, že mimo jiné, je stále aktuální potřeba, rozlišovat mezi pravými a falešnými hodnotami. Dále si myslím, že

vzrostla potřeba podporovat a rozvíjet spolupráci a především se objevila nová potřeba, zaměřit se více na výchovu dětí a věnovat jim dostatek času.

Podle Zajíce (2000, 15) je: „*posláním skautského hnutí přispět k vývoji mladých lidí, aby rozvíjeli své tělesné, rozumové, sociální a duchovní schopnosti*“. Zaměřuje se přitom na jedince jako odpovědné občany a členy místních, národních i mezinárodních společenství.

1.2.1. Cíle

Cíle představují konkrétní kroky při cestě k naplňování celkového poslání. Jsou spoluurčovány situací, v níž je poslání naplňováno. Tedy kulturní a společenskou situací a zároveň technickým rozvojem a stavem poznání. Postupným stanovováním cílů reaguje skauting jak ve světě, tak v konkrétní zemi na určitou situaci, aby v ní mohl co nejlépe rozvíjet ono univerzální poslání (Zajíc, 2000). V současné české situaci tyto cíle stručně vyjadřují **Strategie Junáka do roku 2022**.

1.2.2. Prostředky a metoda

„*Prostředky jsou jednotlivé konkrétní prvky, kterými uskutečňujeme jednotlivé výchovné cíle. Metodou rozumíme vhodnou soustavu (systém) prostředků a vazeb mezi nimi, která ve svém výsledku vede k dosažení celkového výchovného cíle*“ (Zajíc, 2000, 26).

1.2.3. Skautský program

Skautský program se musí soustavně vzestupně vyvíjet, tak aby uspokojoval potřeby postupného a harmonického rozvoje mládeže. Je mimo jiné založen na soustavě zkoušek a odznaků. Jestliže chce naplnit jednotlivé cíle, musí obsahovat rozmanité činnosti, které vyplývají ze zájmů všech členů. Je kombinací her, užitečných dovedností a služby společnosti. Při skautských činnostech má nezastupitelnou roli příroda a život pod širým nebem (Zajíc, 2000).

1.3. Tři základní principy skautingu

Jsou to hodnoty, ke kterým skauting vychovává, které bez výhrad sám uznává a snaží se ve světě prosazovat.

- Odpovědnost každého jednotlivce vůči sobě
- Odpovědnost každého jednotlivce vůči druhým
- Odpovědnost každého jednotlivce vůči Bohu

1.3.1. Odpovědnost každého jednotlivce vůči sobě

Vyjadřuje fakt, že každý z nás je jedinečná lidská bytost, která je cenná a důležitá. Nerozhoduje přitom to, zda je člověk zdravý nebo handicapovaný, nebo zda má hodně kamarádů. *„Hodnota lidí spočívá právě v tom, že jsou lidmi. K lidství patří, že nezůstáváme na místě, ale cíleně se rozvíjíme, pracujeme na sobě, posunujeme se na vlastní cestě. Sebeúcta a seberozvoj – to je nejstručnější shrnutí toho, čemu skauting říká „povinnost k sobě““* (Břicháček, 2008, 7).

Stručně je tento princip chápán jako celoživotní úkol, který spočívá v rozvoji sebe samého v oblasti tělesné, duševní a duchovní. Zde je vidět vazba především na druhý bod skautského slibu (plnit povinnosti vlastní) a 10. bod zákona. Vlastně každý bod zákona od člověka vyžaduje osvojení si určitých dovedností. (Zajíc, 2000).

1.3.2. Odpovědnost každého jednotlivce vůči druhým

Je přesvědčení, že údělem člověka je být členem společenství a v rámci něho budovat a rozvíjet vztahy, vytvářet mezilidské vazby a pečovat o ně. Důležité je si uvědomit, že to co děláme, děláme pro druhé a kvůli nim. Cíleně podporovat spolupráci, porozumění a pomáhat potřebným. Povinnost k druhým začíná u nejbližších lidí a přiměřeně věku se postupně rozšiřuje na obec, národ, lidstvo i veškerou přírodu (Břicháček, 2008).

Tento princip má vnitřní vazbu na třetí bod skautského slibu a zvláště výrazně se pojí s 3., 6. a 7. bodem zákona včetně hesla. (Zajíc, 2000).

1.3.3. Odpovědnost každého jednotlivce vůči Bohu

Je založena na přesvědčení, že existují hodnoty, které člověka přesahují. Přesto, že jsou těžko popsatelné a dokazatelné, mají na naše životy zásadní význam. Samotné jejich pojmenování není důležité. Někdo je nazývá Bohem, ve skautském slibu jsou nazvané jako „nejvyšší Pravda a Láska“, filozofové je shrnují jako přesažné hodnoty“ (Břicháček, 2008). Břicháček (1992, 19) uvádí, že *„představa o síle stojící nad člověkem je v samých základech skautingu. Celé výchovné úsilí skautského hnutí je zaměřeno na pomoc mladým lidem při hledání duchovních hodnot, které překračují materiální svět.“*

Tento princip je vyjádřen ve skautském slibu závazkem služby nejvyšší Pravdě a Lásce. V zákoně se ukazuje vnitřní souvislost zejména s 1., 2. a 10. bodem. (Zajíc, 2000).

1.4. Duchovní rozměr skautingu

„Na dobrém porozumění a vnitřním přijetí toho, co se rozumí duchovním životem, záleží nejen úspěšnost skautského působení, ale vůbec lidského života“ (Zajíc, 2000, 18).

Každý člověk má duchovní život. Duchovní život je v té nejzákladnější podobě rozvojem naší vnitřní možnosti ke svobodnému životu, je tedy cestou ke svobodě. Svoboda vytváří základ našeho lidství a lidské důstojnosti. Skrývá se v ní velikost, ale i ohrožení každého jedince. Musí se s ní naučit správně zacházet, dělat správná rozhodnutí a zodpovídat za ně. Naše schopnost se správně rozhodovat a nést za naše rozhodnutí zodpovědnost (tedy naše svoboda), se rozvíjí právě prostřednictvím duchovního života (Zajíc, 2000).

V praxi se ukazuje, že svoboda je předpokladem pro rozhodování se pro dobro a následně i pro jeho uskutečnění. Tato výchova probíhá ve dvou rovinách. Nejprve jde o schopnost rozpoznávání, co je vskutku dobré a správné, tedy o výchovu svědomí. Každý člověk se rodí se svědomím, které mu poskytuje možnost rozlišovat dobro od zla, tedy v případě, že bude správně rozvíjeno. Svědomí musí být nejprve rozvinuto zpravidla výchovou v rodině, např. prostřednictvím pohádek, kde se dítě učí rozlišovat mezi dobrem a zlem (tamtéž).

V mladším školním věku by mělo být dále prohloubeno přijetím systému mravních norem (např. skautské zákony, heslo a příkaz). Je to tedy určité nasměrování. Dospělé svědomí má potom schopnost řešit nejen obvyklé situace s využitím mravních norem, ale je citlivé i pro skutečné „doteky“ samotné Pravdy. Takovéto svědomí poté dokáže s plnou odpovědností řešit i velice náročné situace, které vyžadují řešení konfliktu mezi mravními normami nebo situace, které vyžadují krajní statečnost, obětavost nebo vytrvalost (Zajíc, 2000).

Druhá rovina spočívá ve schopnosti uskutečnit to, co jsme označili jako dobré. Totiž teprve svoboda, která je uskutečněna, dochází svému naplnění. Znamená to „vstoupit do školy Lásky“, tedy učit se vytvářet dobré vztahy (tamtéž).

Z toho pohledu je pro školní věk důležité vytvářet dobrá kamarádství. *„Universální podobou kvalitního vztahu dospělého člověka je přátelství. To může na sebe brát různé konkrétní podoby (partnerská láska, skautské bratrství, týmové přátelství apod.). Prostřednictvím těchto vztahů se totiž svoboda osvědčuje jako zralý základ*

společenství, kterými doslova naplňujeme náš slib o „službě nejvyšší Lásce“ (Zajíc, 2000, 19).

Skauting neurčuje svým členům žádné spirituální zaměření, avšak současně s respektem a porozuměním přijímá všechny spirituality, které vedou k naplňování principů skautingu, slibu i zákona, který z nich vychází.

„Říká-li mi někdo (a občas se to stává!), že skauting je dnes „passé“, že už nemá smysl ani budoucnost, okamžitě vím: ten člověk nepochopil jeho význam a hodnotu, byť třeba sám byl v mládí také „u skautů“ ... A velkou většinou jsou ti, co takto mluví. lidmi bez jakékoliv víry“ (Rusek, 2000, 12-13).

2. Organizační struktura Junáka

Junák je občanským sdružením a zároveň právnickou osobou ustanovenou podle zákona 83/1990 Sb. o sdružování občanů. (Od 1. 1. 2014 se občanská sdružení transformují na spolky, které jsou upraveny přímo v novém občanském zákoníku.) Junák má právní subjektivitu, tedy může nabývat práv a povinností, např. může vlastnit majetek a uzavírat smlouvy (Neuwirthová a kol., 2013).

V souladu se zákonem Junák z důvodu jednoduššího fungování celé organizace zřizuje organizační jednotky, které mají rovněž právní subjektivitu a zároveň v rámci Junáka mají řídicí úlohu, tedy koordinují a řídí činnost oddílů. Také zodpovídají za kvalitu činnosti podřízených jednotek (tamtéž).

Junák má své Stanovy, podle kterých jsou základními organizačními jednotkami střediska. Vyššími orgány jsou Junácké okresy a jim nadřazené jsou Junácké kraje. Junák jako celek, řídí a koordinuje činnost všech organizačních jednotek i oddílů přímo či prostřednictvím vyšších organizačních jednotek (tamtéž).

2.1. Oddíl

Oddíl představuje výchovnou jednotku. *„Úkolem oddílu je především zajistit kvalitní skautskou výchovu mladších i dospělých členů jednotky v duchu skautských principů, poslání, idejí a s využitím skautské výchovné metody.“ (Měřínská, Baláš & Výprachtický, 2014, 13).* Dále zajistit bezpečnost účastníků a kvalifikovaný dohled, atd.

Oddíl mladších členů má alespoň 12 mladších členů. Tento typ oddílu musí mít vedoucího oddílu s příslušnou kvalifikací (vůdcovskou zkouškou) a zástupce vedoucího oddílu též s kvalifikací (tamtéž).

2.1.1. Družina

Přirozenou potřebou dětí je se sdružovat, vytvářet menší skupinky. Děti zkrátka chtějí někam patřit, mít blízké kamarády, být součástí party. Jedním z motivů sdružování se je pocit sounáležitosti. Potřebují mezi sebou sdílet své radosti i problémy. Důležitou partou pro děti proto může být i jejich skautská družina. Úkol vedoucího spočívá v tom právě vytvořit z družiny partu, sehraný tým (Jasaň, 2010).

Jak vypadá sehraný tým?

Všichni členové mají společné cíle, navzájem si důvěřují, pomáhají si a sdílí společné zážitky a zkušenosti. Každý jednatel má v týmu své místo a je respektován ostatními. Členství uspokojuje potřeby všech členů. V týmu existují společné a jemu vlastní rituály. Aktivity, které vedou k posílení týmu, jsou právě ty, které vedou k posílení výše uvedených charakteristik (tamtéž).

2.2. Středisko

Středisko – základní organizační jednotka Junáka, musí sdružovat nejméně 3 oddíly, z nichž 2 jsou oddíly mladších členů. Středisko řídí středisková rada, která se skládá z vedoucího střediska, jeho zástupce, vedoucích oddílů a případně dalších členů (Neuwirthová a kol., 2013).

Podle Neuwirthové a kol. (2013) je úkolem střediska organizace a řízení činnosti oddílů a podpora vedoucích oddílů při jejich výchovné práci, jak z hlediska organizačního, tak z hlediska výchovného. Organizační hledisko – středisko zastřešuje jednotlivé oddíly a pomáhá jim s organizačními záležitostmi. A veškerý majetek včetně oddílové pokladny je majetkem střediska, protože oddíl nemá právní subjektivitu. Výchovná hledisko – středisko organizuje střediskové akce (např. rádcovské kurzy, ...).

2.3. Junácký okres a kraj

Junácký okres je vyšší organizační jednotkou, která je nadřizena nejméně 2, ale zpravidla 3 střediskům. Jim nadřizované jsou Junácké kraje, jejichž působnost odpovídá krajskému členění ČR. Okres i kraj vede rada v čele s předsedou a místopředsedou. Členové okresní rady jsou zároveň vedoucími středisek. Některá střediska mohou být registrovaná přímo pod Junáckým krajem (Neuwirthová a kol., 2013).

Úloha okresů a krajů spočívá v řízení podřízených jednotek, (např. rozdělování dotací z ústředí, podpora skautské činnosti, garance její kvality, atd.). Kraj i okres rovněž pořádají různé okresní a krajské akce (např. Čekatelské a Vůdcovské kurzy) (tamtéž).

2.4. Ústřední orgány Junáka

Ústředními orgány Junáka jsou Valný sněm Junáka, Náčelnictvo Junáka, Ústřední revizní komise Junáka, Rozhodčí a smírčí rada Junáka a Výkonná rada Junáka (tamtéž).

2.4.1. Valný sněm Junáka

Představuje nejvyšší orgán Junáka. Koná se jednou za 3 roky. Může schvalovat či měnit Stanovy Junáka (představují něco jako „ústavu“ Junáka) a také rozhoduje o základním směru, kterým se bude Junák v následujících 3 letech ubírat (tamtéž).

2.4.2. Náčelnictvo Junáka

Náčelnictvo je nejvyšší orgán v období mezi dvěma sněmy a sestává se z náčelní a místonáčelní dívčího kmene, náčelníka a místonáčelníka chlapeckého kmene a z pěti členů, pěti členek a jednoho zástupce z každého Junáckého kraje. Stanovuje směřování Junáka a mimo jiné jmenuje členy Výkonné rady Junáka (tamtéž).

2.4.3. Výkonná rada Junáka

Představuje vrcholný výkonný orgán, jejím úkolem je řídit činnost organizace v souladu se stanovami, usnesením sněmu a usnesením náčelnictva. Je podřízena Náčelnictvu Junáka. Jejimi členy jsou starosta Junáka, místopředseda a 5 – 9 členů (tamtéž).

2.4.4. Ústřední revizní komise

Má 7 členů. Reviduje veškeré hospodaření Junáka jako celku.

2.4.5. Rozhodčí a smírčí rada Junáka

Je ústředním orgánem Junáka. Řeší závažné spory uvnitř organizace a zodpovídá za jednotlivé orgány Junáka, aby se ve svých rozhodnutích řídily právním řádem ČR a ostatními předpisy (Stanovy Junáka, atd.) (tamtéž).

2.5. Členové Junáka

„Členem Junáka se může stát každý člověk, který souhlasí s posláním, principy a výchovnou metodou skautského hnutí“ (Junák – český skaut, z. s., 2014, hlava 3).

O přijetí člena rozhoduje příslušná organizační jednotka, u které jedinec odevzdal závaznou přihlášku. Členství v celém Junáku vzniká zápisem do seznamu členů.

Členství zaniká vymazáním člena ze seznamu členů z několika důvodů: dobrovolného rozhodnutí člena, vyloučením člena pro závažné porušení jeho povinností, zánikem organizační jednotky nebo úmrtím člena (Junák – český skaut, z. s., 2014).

Jednotliví členové v Junáku jsou rozděleni na věkové kategorie (viz tabulka). Pro každou věkovou kategorii by měl být vytvářen specifický a jí na míru šitý program (Klápště, 2006).

Tabulka č. 1: Věkové kategorie

Pojmenování věkové kategorie	Věk
Benjamínci (předškoláci)	5 – 7 let
Světlušky a vlčata	8 – 10 let
Mladší skautky a skauti	11 – 13 let
Starší skautky a skauti	14 – 15 let
Mladší rangers a roveři	16 – 18 let
Starší rangers a roveři	19 – 26 let
Oldskauti	Nad 26 let

Poznámka: První název věkové kategorie v tabulce označuje vždy dívky, druhý chlapce.

3. Výchova

Výchova je celoživotní proces, který ovlivňuje naše učení, socializaci a mění nás po duševní stránce. „*Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji*” (Průcha, Walterová & Mareš, 1998, 286).

Podle Matějčka (2000) působí na dítě kromě výchovy celá řada činelů, které mají velký vliv na jeho vývoj. Například podnebí, výživa, bydlení, velkoměsto nebo venkov, velikost rodiny, zaměstnání rodičů a mnoho dalších podmínek. Všechny tyto podmínky představují jakousi životní danost, kterou dítě přijímá, přizpůsobuje se jí, učí se s ní žít, ale přitom nevede k předem vytyčenému cíli. Charakteristickým znakem výchovy je představa vychovatele k jakým změnám v chování by mělo u dítěte dojít a v jakých formách by se toto chování mělo ustálit. Podněty, prostřednictvím kterých působíme na dítě, nazýváme výchovnými prostředky.

Důležité je porozumění výchově, tedy porozumění vztahu mezi vychovatelem a dítětem. „*Tento vztah není vztahem jednoznačné závislosti. Není tu na jedné straně ten, kdo vysílá výchovné podněty, a je tedy ve všem všudy aktivní, a na druhé straně ten, kdo jen pasivně přijímá a je výchovnými podněty utvářen a přetvářen*“ (Matějček, 2000, 19).

Dospělí lidé podléhají někdy klamně představě, že je výchova záležitostí jednostranného působení dospělého na dítě. Ve skutečnosti je výchovný vztah oboustranný, tedy i vzájemný. Dítě je svým prostředím nejen ovlivňováno, ale i formováno a samo do prostředí zasahuje a svým způsobem ho utváří a přetváří. Je tedy vychováváno a samo svým způsobem „vychovává.“ Každý vychovatel je nucen utvářet si nějaké postoje a přehodnocovat je na základě toho s jakým dítětem se zrovna setkává, a jak na něho dítě reaguje (tamtéž).

Rovněž je důležité pamatovat na to, že každé dítě je jedinečnou lidskou bytostí. Proto máme-li u různých dětí dosáhnout stejného cíle, třeba je vychovat, musíme s nimi jednat různě s ohledem na jejich individualitu. To platí pro výchovu obecně a pro tresty a odměny zvláště. Pohlavek pro jedno dítě může znamenat duševní otřes a druhé ho může vnímat jako úlevu (Matějček, 2000).

3.1. Čtyři oblasti skautské výchovy

Abychom naplňovali základní úkol skautingu, tedy vychovávali děti k aktivnímu občanství, tak se věnujeme čtyřem základním oblastem. Snažíme se, aby je děti přirozeně a samovolně přijaly za své (Baden – Powell of Gilwell, 2006).

- **Charakterové vlastnosti** podporujeme a rozvíjíme prostřednictvím družinového systému, skautského zákona, kolektivními hrami, rádcovskou odpovědností, hledáním krás přírody a její ochranou a samotnou skautskou praxí.
- **Zdraví a zdatnost** zlepšujeme tělesným cvičením, hrami a znalostí osobní hygieny a správného stravování.
- **Rukodělné práce a řemeslné dovednosti** - čas od času se jim věnujeme v rámci výtvarných her, kde uplatňujeme své tvůrčí schopnosti, ale také je hodně příležitostí například při stavbě tábora. Tyto činnosti vedou k rozvoji naší zručnosti.
- **Služba druhým** probíhá prakticky v každodenním životě prostřednictvím dobrých skutků. Mohou to být i docela malé činy, služba společnosti nebo např. pomoc při dopravních nehodách (Baden – Powell of Gilwell, 2006).

3.2. Přístup vedoucího k vedení dětí

„Každý vedoucí vede družinu s nějakými přesvědčeními (o dětech, o sobě, o roli vedoucího) a na základě těchto přesvědčení přistupuje ke své roli rádce/vedoucího. Je obvyklé, že se rádce družiny chová v různých situacích podobně (v přístupu k úkolu, v přístupu k dětem, způsobem komunikace). Na základě přesvědčení a z nich vycházejícího přístupu vedoucího můžeme uvažovat o „stylu vedení“ vedoucího.“ (Jasaň, 2010, 19)

Každý vedoucí má svůj osobitý styl vedení, který se může měnit buď časem na základě zkušeností, anebo jen pro specifické situace. Např. v krizové situaci je někdy lepší změnit svůj obvyklý styl vedení, pokud to vede k efektivnějšímu řešení situace.

Styly vedení se tradičně rozdělují do třech skupin na styly autoritativní, liberální a demokratické. V praxi není obvykle, že by vedoucí uplatňoval jednoznačně jeden styl vedení, ve většině případů vedoucí kombinuje různé prvky z těchto typických stylů vedení (Jasaň, 2010).

3.2.1. Autoritativní styl

- veškeré pravomoci jsou koncentrované na vedoucího

- vedoucí je v jasně nadřazené pozici
- převažuje úkolování, rozkazování a rozhodování vedoucího
- velká kontrola vedoucího nad skupinou a nad jejími členy
- vedoucí je přesvědčen, že děti jsou spíš líné a bez kontrolování neodvedou kvalitní práci (tamtéž)

3.2.2. Liberální styl

- není jasné rozdělení pravomocí v rámci družiny (každý si tak trochu dělá, co chce)
- není jasná hierarchie ve skupině
- vedoucí má nevýraznou roli
- chybí operativní komunikace, tedy rozkazování a úkolování
- nízká kontrola vedoucího nad skupinou a nad jejími členy
- chybí přesvědčení o spolupracovnících, vedoucí jim nechává hodně volného prostoru (Jasaň, 2010).

3.2.3. Demokratický styl

- pravomoci jsou jasně rozděleny mezi jednotlivé členy skupiny
- vedoucí se staví do nadřazené pozice jen v předem určených případech
- vedoucí má vysokou kontrolu nad směřováním skupiny, ale nízkou nad jejími členy
- vedoucí je přesvědčen, že děti jsou schopné a připravené plnit své úkoly (tamtéž)

Nelze říci, že by byl nějaký z uvedených stylů vyloženě špatný. Jednoduše platí pravidlo, že aby družina pracovala co nejefektivněji, tak je potřeba přizpůsobit styl vedení jejím potřebám. Tedy nelze vést dvě družiny úplně stejně. Vhodný styl vedení se odvíjí od řady faktorů, např. od věku dětí, od zkušeností jednotlivých členů, od činnosti, kterou má družina vykonat, od situace, ve které se nachází a od toho na jaké vedení je zvyklá (Jasaň, 2010).

Každý styl nebo přístup k vedení je pro nějaké situace vhodný a pro jiné nevhodný. Dá se říci, že některé situace přímo některý z přístupů k vedení vyžadují.

Autoritativní přístup uplatníme dobře v situaci časové tísně nebo v nějaké krizové situaci, kdy je potřeba rychle zasáhnout. Vedoucí na sebe bere veškerou odpovědnost a pokusí se o rychlou změnu situace. Vhodným příkladem situace, která vyžaduje rychlý zásah je zranění dítěte. Vyhraněný autoritativní přístup by se neměl používat dlouhodobě, protože potom vede k nízké vnitřní motivaci dětí a jejich nesamostatnosti. Dětem potom chybí možnost seberealizace a prosazení vlastních nápadů (Jasaň, 2010).

Liberalní přístup je zase vhodný v nestrukturovaných situacích, kdy není přesně stanovený cíl činnosti a jde tedy především o proces samotné činnosti nikoliv o výsledek. Obecně platí, že v družině dětí mladších 15 let se nám taková situace naskytne výjimečně. Jde především o kreativní činnosti, které nikam nesměřují. Tento styl může být vhodný například při vedení oddechové akce roverského kmene. V případě, že je družina dlouhodobě vedena vyhraněným liberálním stylem, tak to vede k jejímu rozkladu – chybí jí cíl, motivace a chuť. Někdy bývá tento styl označován jako „absence vedení“ (tamtéž).

Demokratický přístup je většinou vhodný pro dlouhodobé vedení družiny. Ale je tu riziko, že vedoucí ve snaze o demokratičnost, přestane být vedoucím. Měl by přitom jen brát ohledy na názory a potřeby jednotlivých členů. Vedoucí je stále totiž odpovědný za směřování celé družiny a za její efektivitu. Demokratický styl se rozhodně nedá chápat, jako „podřízení se skupině“ ani jako „podřízení si skupiny“, představuje spíše „podřízení se společnému cíli“ (Jasaň, 2010).

Jednotlivé typy výchovy vedou u dětí k různým psychologickým důsledkům. *„Zhoubně působí na dítě zavrhujeví výchova, nedostatek kontroly (liberalistická výchova), přísné, zvláště hrubé tělesné tresty a zejména projevy nelásky a zavrhování dítěte (rejektivní výchova). Ideální je kooperativní demokratická výchova (založena na integraci dítěte v rodinném životě a na přiměřené kontrole), která vede ke zdravě sebejisté, senzibilní a aktivní osobnosti“* (Nakonečný, 2003, 323).

Za nezbytnou podmínku úspěšné výchovy považují Kopřiva, Nováčková, Nevolová & Kopřivová (2008, 5) *„vedle lásky také respekt k dětem. Dospělí si přejí, aby se děti chovaly s respektem k druhým lidem. K tomu je ale nutné, aby samy „na vlastní kůži“ zažily respekt od dospělých“*.

4. Skautská výchovná metoda

Skautská výchovná metoda charakterizuje skautskou výchovu. Vychází ze zásad, které byly stanoveny už samotným zakladatelem skautingu. Tyto zásady byly ověřeny téměř sto lety praxe a rovněž poznatky z moderní pedagogiky (Junák – český skaut, z. s., 2014).

Skauting je založen na principu sebevýchovy. Sebevýchova vychází z myšlenky, že vychovatelem mladého člověka je primárně on sám. Skautská metoda tvoří rámec, který je strukturován a uspořádán tak, aby podporoval a vedl každého jedince na jeho cestě k osobnímu růstu (Zajíc, 2000). „*Skautská metoda má každému mladému člověku pomáhat využívat a rozvíjet jemu již známé vlastní schopnosti, zájmy a zkušenosti; má stimulovat objevování a rozvoj schopností nových; má mu pomáhat nalézt konstruktivní způsoby, jak uspokojit své potřeby v různých etapách rozvoje a má mu otevírat dveře do dalších období podle jeho vlastního tempa*“ (Zajíc, 2000, 57).

Skautská výchovná metoda je systém, a proto musí být vnímána jako soubor vzájemně provázaných prvků, které tvoří jednotný celek. Každý prvek má výchovnou funkci. Tedy každý jeden prvek se podílí na výchovném procesu a doplňuje prvky ostatní. Jednotlivé prvky musí být v praxi používány tak, aby odpovídaly úrovni vyspělosti mladých lidí. Všechny prvky skautské metody jsou neustále přítomny při běžném fungování oddílu, ale ne vždy jsou na první pohled viditelné. Některé fungují jen v pozadí (tamtéž).

4.1 Prvky skautské výchovné metody

Mezi prvky skautské výchovné metody patří skautský zákon a slib, učení se činností, družinový systém, symbolický rámec, osobní růst, pobyt v přírodě a podpora dospělých.

4.1.1. Skautský zákon a slib

„*Skautský zákon je pro každého jednotlivého skauta i pro všechny členy oddílu společně jakýmsi kodexem životního stylu založeným na principech skautingu*“ (Zajíc, 2000, 59). Poskytuje tak konkrétní a praktický návod, jak chápat hodnoty, které skauting uznává.

Skautský zákon zní:

1. Skaut je pravdomluvný.
2. Skaut je věrný a oddaný.
3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.
5. Skaut je zdvořilý.
6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.
7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.
8. Skaut je veselý myslí.
9. Skaut je hospodárný.
10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

Dívky a ženy používají znění v ženském rodě (Junák – český skaut, z. s., 2014, hlava 2).

„Skautský slib je osobní přísahou snažit se co nejlépe žít podle toho kodexu“ (Zajíc, 2000, 59). Každý mladý člověk ho skládá před skupinou ostatních ve chvíli, kdy se rozhodne, že chce podle něho žít. Slibem se dobrovolně zavazuje dodržovat skautský zákon a také symbolicky přijímá společenskou zodpovědnost vůči ostatním. Představuje tak první krok na cestě sebevýchovy.

Skládání skautského slibu je považováno za slavnostní událost. Dalo by se říci, že se jedná o rituál. Nejdříve jednotlivec složí nováčkovskou zkoušku a poté čeká, až bude slibový oheň. Slavnostní slibový oheň se zapaluje ze čtyř světových stran a všichni zúčastnění mají na sobě skautské kroje. Každá světová strana představuje určitou hodnotu: sever - síla, západ - láska, jih - pravda a východ - krása.

Skautský zákon a slib jsou považovány za jeden prvek, protože jsou velice úzce spojeny.

Skautský slib zní:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:
sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,
plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,
duší i tělem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním.“

Slib lze doplnit dobrovolným dodatkem: „K tomu mi pomáhej Bůh.“ (Junák – český skaut, z. s., 2014, hlava 2).

4.1.2. Učení se činností

Jedná se o praktický způsob, kdy se děti jednotlivé činnosti učí tím, že si je zkouší. Tak aktivně získávají znalosti, dovednosti i osobní zkušenosti. Většinou se jedná o ryze praktické činnosti, které se uplatňují v každodenním životě. „*Je to tedy způsob, jak pomoci mladým lidem rozvíjet se ve všech oblastech jejich osobnosti, a to tím způsobem, že si z každé zkušenosti vyberou to, co je pro ně osobně důležité*“ (Zajíc, 2000, 59).

4.1.3. Družinový systém

Družinový systém představuje základní organizační strukturu oddílu, který tvoří malé skupinky dětí a jejich vedoucí. Každá družina se většinou skládá z 6-8 dětských členů a jednoho vedoucího – rádce. Družina pracuje jako tým. Její členové fungují jako jedna skupina: rozdělují si zodpovědnost, domlouvají se na společné činnosti, kterou si poté uskutečňují a následně i hodnotí. Všechno dělají úměrně svým schopnostem a veškerá jejich aktivita probíhá za podpory dospělého vedoucího. (Zajíc, 2000).

Družinový systém je založený na přirozeném sklonu mladých lidí vytvářet malé skupinky. „*Umožňuje totiž mladým lidem, aby rozvíjeli své osobní i kolektivní schopnosti tím, že spolupracují a vycházejí ze svých individuálních dovedností, schopností a zkušeností, a také tím, že v nich rozvíjí vzájemného týmového ducha. Dále jim umožňuje rozvíjet konstruktivní vztahy s dalšími mladými lidmi a dospělými a učit se žít podle demokratické formy samosprávy.*“ (Zajíc, 2000, 60).

4.1.4. Symbolický rámeček

Jedná se o příběhy a s nimi související pomůcky, které vytváří ze souboru několika her a úkolů alternativní svět, ve kterém se děti díky své fantazii ocitají. Díky symbolickému rámci se dá i obyčejný výlet proměnit ve skutečnou zábavu, například pokud se děti vžijí do své role. Navíc i jednoduchý příběh může na výpravě zamaskovat nedostatky v programu. Umožní dětem se oprostit od starostí všedního dne a ponořit se do úplně jiného světa (Jasaň, 2010).

Podle Zajíce (2000) symbolický rámeček tedy staví na využívání představivosti mladých lidí, na jejich smyslu pro dobrodružství, ale také na jejich tvořivosti a vynalézavosti. Stimuluje totiž jejich rozvoj a pomáhá jim se identifikovat s hodnotami, na nichž skauting stojí.

Symbolický rámec se dá využít ze dvou pohledů. První pohled představuje využití symbolického rámce jako motivace. Dá se tedy říci, že symbolický rámec je atraktivní obal na výchovu, motivuje děti k činnosti, která by je bez něho třeba nelákala. Druhý pohled spočívá ve využití symbolického rámce jako organizačního principu programu. V tomto směru ho lze chápat jako nástroj, který umožní dětem uspořádat si nové věci a zároveň se z nich snadněji poučit, neboli obecně je vodítkem pro strukturu svého osobního rozvoje a své reflexe. A v neposlední řadě umožňuje snazší vcítění se a prožití daného děje (Hořavová, Klápště, 2006).

4.1.5. Osobní růst

Je podle Zajíce (2000, 61) proces, při kterém dochází u jedince k rozvoji „*jeho vlastní vnitřní motivace pro vědomé a aktivní zapojení do jeho vlastního vývoje*“. „*Umožňuje mladému člověku, aby svým vlastním způsobem a tempem postupoval po stezce směrem k výchovným cílům své věkové skupiny, a aby získával sebedůvěru a uvědomoval si dosažené pokroky*“. Hlavním nástrojem, tohoto prvku skautské metody, je plán osobního růstu.

4.1.6. Pobyt v přírodě

„*Z četných pomůcek a cest, jimiž se běře výchova mládeže v družinách junáckých, v prvé řadě uvádíme častý styk s přírodou. K tomuto blahodárnému, nevyčerpatelnému, nevysychajícímu prameni poučení, pravdy, dobra a krásy budeme se utíkat, kdykoli tomu poměry dovolí. V létech rozhodujících o vývoji mládeže dopřejeme jí co nejvíce zdravého vzduchu, radostné nálady, veselé společnosti, obklopíme ji tím nejkrásnějším, co vůbec existuje – dopřejeme jí častého bezprostředního styku s přírodou, s jejími velkolepými krásami a mnohotvárným životem.*“ (Svojsík, 1991, 42-43).

Skauting je úzce provázaný s přírodou už od dob svého vzniku. Ačkoliv příroda představuje pouze jeden bod skautské výchovné metody, má výsadní postavení. Jsme totiž její součástí a těžko ji můžeme ze své činnosti vynechat. Sice jí můžeme ignorovat nebo nám může připadat lhostejná, ale i tak k ní zaujímáme nějaký postoj (Klápště, 2006).

Když chceme vychovávat odpovědné občany, tak se s ní ve skautingu setkáváme hned dvojím způsobem. Za prvé příroda představuje velkého pomocníka pro osobní rozvoj. Nejen, že poskytuje nekonečný prostor pro spoustu činností, ale zároveň vztah k přírodě je důležitým bodem při formování osobnosti každého člověka v hledání svého místa ve světě.

Je tedy pro nás potřebná jak po stránce tělesné, duševní, tak i duchovní. Za druhé je vztah k přírodě důležitý z hlediska její ochrany a péči o ni. Učíme se tedy k ní chovat tak, abychom ji co nejméně poškozovali a narušovali (Klápště, 2006).

Zahrnuje tedy v sobě „*konstruktivní kontakt s přírodou, plné využívání všech jedinečných příležitostí, které přírodní svět poskytuje k učení, aby se tak dále mohli mladí lidé rozvíjet.*“ (Zajíc, 2000, 61).

4.1.7. Podpora dospělých

Představuje tři aspekty, jež odpovídají třem rolím, které musí dospělý člen v oddíle zastávat. Vedoucí aktivit – dospělý člen musí zajistit úspěšnou realizaci každé oddílové aktivity. Vychovatel – by měl rozumět každému členovi, pomáhat mu nacházet oblasti, kde se potřebuje rozvíjet a zajistit, aby potřeby jednotlivce byly náležitě uspokojovány. Přátelský poradce – vztahy uvnitř oddílu jsou založeny na dobrovolném přátelství mezi mladými lidmi a dospělými, a proto musí dospělý člen zajišťovat, aby byly tyto vztahy pozitivní, navzájem se obohacující, a aby oddíl představoval přátelské a přitažlivé prostředí pro jeho další rozvoj (Zajíc, 2000).

4.2 Dynamika skautingu: skautská výchovná metoda v praxi

Aby mohla skautská výchovná metoda efektivně fungovat, musí být vůdce schopen vhodným způsobem využívat její prvky a také dynamiku skautingu. „*Dynamiku skautingu podporují čtyři navzájem propojené a na sobě závislé prvky: výchovné cíle, aktivity, život ve skupině a struktura a fungování*“ (Zajíc, 2000, 62).

Pokud se tyto čtyři prvky navzájem skutečně podporují, pak skauting může nabídnout ještě soudržnější a bohatší výchovnou praxi.

4.2.1 Výchovné cíle

V rámci skautského programu existuje soubor výchovných cílů, které se zabývají rozvojem všech oblastí osobnosti mladého člověka. Tento soubor je koncipován tak, že je navržen pro každou věkovou kategorii zvlášť. Každý člen se snaží těchto cílů dosáhnout svým vlastním způsobem. Vůdce musí vždy brát v úvahu všechny okolnosti (např. způsob řízení oddílu, způsob rozhodování, vztahy v oddíle, typy aktivit) především z toho hlediska, jak jednotlivé aspekty mohou přispět k naplnění žádoucích výchovných cílů (Zajíc, 2000).

4.2.2 Aktivita

Skautské aktivity zahrnují činnosti, jako jsou výpravy do přírody, služba společnosti, ale také věci nezbytné k zajištění fungování oddílu a i takové, se kterými se setkáváme v běžném životě, jako je třeba nákup potravin, vaření večeře či cesta na předem určené místo. Tyto druhy aktivit přispívají k výchovnému procesu a skautská výchovná metoda by v nich měla být přítomna (Zajíc, 2000).

Aktivita ve skautingu musí vycházet ze zájmů mladých lidí, aby je bavily, a zároveň musí být definovány výchovným cílem. Musí představovat výzvu, aby je mladí lidé považovali za pro sebe užitečné. Je třeba, aby jejich skladba v průběhu času byla pestrá a vyvážená (tamtéž).

4.2.3 Život ve skupině

Družina i oddíl jako celek podle Zajíce (2000) fungují jako malé společnosti, které jsou složeny z mladých lidí a dospělého vůdce. Smysl pro život ve skupině je zásadní pro harmonický rozvoj mladého člověka. K jeho posilování dochází na základě prosazování konstruktivní skupinové dynamiky, tedy rozvojem interakce a vztahů mezi dospělým vůdcem a mladými lidmi a mladými lidmi navzájem. K tomuto rozvoji dochází přirozeně v řadě situací. „*Když se ve skupině rozvine skutečný smysl pro život v ní, pak tato skupina bere v potaz potřeby a zájmy každého jednotlivce a každý jednatel přispívá k dobru skupiny*“ (Zajíc, 2000, 63).

„*Život ve skupině přináší zkušenosti, které mohou vést k emocionálnímu a sociálnímu růstu, rozvoji postojů a progresivnímu přijetí hodnot*“ (Zajíc, 2000, 64). Tyto postoje a hodnoty jsou jak osobní povahy, tedy např. aktivní a konstruktivní přístup k životu, sebedůvěra, podnikavý duch, stanovení vlastních cílů, apod., tak povahy společenské např. týmový duch, hledání shody, uznávání rozdílů a vzájemné závislosti, zažívání solidarity atd. Život ve skupině je potom užitečný způsob, jakým si mohou mladí lidé vyzkoušet v praxi a dále rozvíjet podle jejich možností samostatnost, solidárnost, zodpovědnost a uvědomění (Zajíc, 2000).

4.2.4 Struktura a fungování oddílu

Zahrnuje způsob, jak je používána skautská metoda, dále mechanismy, na kterých funguje oddíl a využívání zdrojů (finančních, materiálních ale i časové hledisko).

Oddíl funguje především díky družinovému systému a oddílové radě. Oddílová rada se skládá z vedoucího oddílu, jeho zástupce a popřípadě ostatních vedoucích. Je dobré, když se oddílových rad účastní i zástupci jednotlivých družin – rádci.

Základem družinového systému je rádce.

- **Družinový rádce**

Rádce jako osoba je zcela klíčová pro fungování družinového systému. Může být buď vrstevníkem členů družiny, nebo naopak může být i starší.

Výhoda stejně starého rádce podporuje vytváření družiny jako party, společné zájmy členů a jejich způsob uvažování. Je přirozenou součástí skupiny a dobře odhadne, který program bude pro členy zajímavý. Velkou nevýhodou tohoto rádce je nezkušenost a z ní může časem plynout velké množství chyb (Jasaň, 2010).

Starší rádce (15 -17 let) má většinou nevýhodu toho, že se nedokáže vcítit do potřeb jednotlivých členů. Naopak jeho přínos spočívá v tom, že je schopen lépe poradit a pomoci než vrstevník. Výhodou je také právní odpovědnost a to, že dokáže zajistit bezpečnost (tamtéž).

Jeho hlavním úkolem je plnit dvě základní funkce. Za prvé připravovat a vést program. Druhá funkce představuje vytvoření spojení mezi družinou a názory a zájmy jejich členů, oddílovou radou. Kvalitní program představuje základ schůzek. Také by měl být schopen prosazovat zájmy družin především na oddílových radách (Jasaň, 2010).

„Rádce, jehož slova se rozcházejí s činy, je moc špatný rádce. Mladší kamarádi se na tebe dívají jako na svůj vzor. Snaž se být ve všem lepší, dokonalejší než tvoje družina. Pak budeš mít na své rádcovské postavení plné právo a povedeš družinu po dobré cestě“ (Zapletal, 2002, 173).

- **Předávání skautské výchovy mladším**

Ze své zkušenosti mohou říci, že předávání výchovy ve skautingu funguje zcela přirozeně. Myslím si, že je to především z toho důvodu, že se ve skautingu potkávají různé generace, které se snaží společně v rámci každého oddílu, někdy i střediska, fungovat. Je proto přirozené, že starší jdou příkladem a učí mladší, co neumí a mladší, zase do činnosti jednotlivých oddílů, přináší nové nápady a spoustu energie. Domnívám se, že se jedná o vzájemný a zároveň obohacující vztah, který nelze přesně slovy vystihnout.

- **Typickými výchovnými prostředky** jednotlivých oddílů jsou:
 - schůzky – družinové, oddílové; vycházky do přírody, tematické vycházky, účelové vycházky; výpravy – jednodenní, vícedenní; tábor – jako vyvrcholení skautského života
 - různá setkání se zajímavými lidmi, besedy, ap.
 - junácké vzdělávací, motivační kurzy, lesní školy ap.
 - kulturní akce – návštěvy museí, divadel, galerií, kin ..., vlastní umělecká činnost (Zajíc, 2000).

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

5. Obecné charakteristiky výzkumu

5.1. Výzkumný problém a cíle výzkumu

Většina lidí nepřemýšlí při výchově nad tím, jaký výchovný styl použije. Myslím, že se to týká jak rodičů, tak učitelů či skautských vedoucích. Zvolí si to, v čem vyrůstali a nepotřebují pojmenování. Až když se objeví nějaký problém s výchovou, tak se mohou obrátit na literaturu. V jednotlivých výchovných publikacích se dozví, že se předpokládá, že se jednotlivé výchovné styly prolínají.

Ve skautské literatuře je dopodrobna popsána skautská výchovná metoda. Už samotný zakladatel českého skautingu A. B. Svojsík podrobně popsal ve své knize Základy junáctví jednotlivé její prvky a všechny ostatní prvky skautské výchovné praxe. Sice všechny jeho myšlenky byly ovlivněny dobou, v níž žil, ale i přesto je obdivuhodné, že jejich hlavní význam zůstal dodnes aktuální. Ovšem skautské literatury týkající se výchovných stylů už je méně.

Nenalezla jsem na dané téma odpovídající výzkumu, proto jsem se rozhodla dát tuto problematiku do souvislosti s praktickým fungováním jednotlivých oddílů.

Jelikož jsem sama řadu let skautkou, tak se domnívám, že výchova ve většině oddílů může pobíhat asi takto. V každém oddíle jsou starší a mladší členové, starší předávají zkušenosti a znalosti mladším, mladší si je postupně osvojují, zdokonalují se, až by se dalo říci, že chápou podstatu skautingu. Poté tam jsou ale zase mladší členové a tito starší se jim zase snaží předat získané zkušenosti. A takto to v ideálním případě probíhá stále dál. Takže by se dalo na tomto místě hovořit o tom, že jde o určitou zažitou historickou tradici, jak vychovávat.

Pak ale jednoho dne skautský rádce dospěje do věku, kdy by mohl jet na čekatelský kurz. Předpokládejme, že rádce je svědomitý a odhodlaný, chce se kurzu zúčastnit a získat kvalifikaci. Rádce během kurzu poznává, že jednotlivé výchovné prvky v jeho oddíle mají své pojmenování, a že jsou dokonce součástí skautské výchovné metody. Když se podívá na výčet všech prvků, tak zjistí, že vlastně všechny v oddíle více či méně používají. Obdobně a možná ještě ve větší míře je pro vedoucí přínosný i vůdcovský kurz, který rovněž přinese spoustu užitečné teorie pro běžné fungování oddílu.

V rámci výzkumu se zaměřuji na konkrétní prvky skautské výchovné metody, jejich konkrétní využití v praxi a na to, jak na ně jednotliví respondenti pohlíží a co si o nich myslí.

Téma mé práce vzniklo na základě mé předchozí zkušenosti. Na jednom z vůdcovských lesních kurzů jsem měla možnost, se setkat s vedoucím, který popisoval jejich oddíl asi takto. My jsme chlapecký oddíl a fungujeme tak, že máme asi 20 členů, které všechny vedu sám. Kluci jsou ve věku zhruba od 12 let do 18 let, takže vlastně u nás nemáme družinový systém. Na jednu schůzku nám jich přijde někdy 12, jindy 16 a někdy i všichni kluci, to potom mám co dělat. Vůbec jsem nechápala, jak je to možné a poměrně hodně mě to překvapilo. Proto jsem chtěla zjistit, jak to funguje v jiných oddílech.

Samozřejmě předpokládám, že takovýto oddílů nebude převaha. Také beru v úvahu to, že někteří vedoucí neumí své výchovné metody pojmenovat, a proto se to snažím podchytit tím, že jsem se vždy v každém oddíle ptala, jak samotného vedoucího, tak i rádce.

Hlavním **cílem** mého výzkumu je zjistit a popsat využití skautské výchovné metody v praktickém životě u jednotlivých oddílů v blízkém okolí Litomyšle. Dále ověřit tvrzení, že se jednotlivé výchovné styly ve většině případů prolínají. A v neposlední řadě zmapovat předávání skautské výchovy mladším, hlavně tedy rádcům – vedoucím družin.

Stanovila jsem si následující výzkumné otázky:

1. Používají se jednotlivé výchovné prvky „Skautské výchovné metody“ při výchově v českých skautských oddílech?
2. Jaké je konkrétní využití „Skautské výchovné metody“ v každodenní praxi jednotlivých oddílů?
3. Jak jednotliví vedoucí / rádci vnímají skautskou výchovu?
4. Jaké jsou rozdíly mezi vedoucím a rádcem ve vnímání skautské výchovy?
5. Používá většina vedoucích takový výchovný styl, který se sestává ze všech tří známých výchovných stylů (autoritativního, demokratického, liberálního)?
6. Jaké jsou způsoby práce s rádcem, popřípadě s ostatními rovery a rangers v jednotlivých oddílech?

5.2. Výběr a popis výzkumného souboru

Tuto oblast jsem se rozhodla zmapovat pomocí případové studie konkrétně semistrukturovanými rozhovory vždy s dvojicí vedoucích – rádců z jednoho skautského oddílu. Takto jsem navštívila 8 oddílů v oblasti Litomyšle a blízkého okolí. Konkrétně se jednalo především o město Litomyšl, kde jsem navštívila všechny 4 oddíly, dále o 1 oddíl z Proseče, o 2 oddíly z Vysokého Mýta a o 1 oddíl z Dolního Újezda.

Sbírání dat probíhalo prostřednictvím mnou vedených semistrukturovaných rozhovorů, které trvaly od 15 min do 1 hodiny. Celkem bylo kontaktováno 16 oddílů, z nichž odpovědělo 10 oddílů a výzkumu se zúčastnilo 8 oddílů. Celkem tedy bylo provedeno 18 rozhovorů, z nichž 2 byly provedeny jako pilotní studie. Průměrný věk vedoucích byl 30 let s tím, že nejstaršímu bylo 61 let, ostatní byli ve věkovém rozmezí 21 – 30 let a průměrný věk rádců byl 19 let. Výzkumu se celkově zúčastnilo 8 žen a 8 mužů. Data byla získána z pěších oddílů a to ze 4 dívčích a 4 chlapeckých.

Má kritéria pro výběr vedoucích a rádců byla následující. Oba museli pocházet ze stejného oddílu a být aktivní v činnosti. Dále se muselo jednat o oddíl, kde mají různé věkové kategorie. Vedoucímu mělo být minimálně 18 let a rádců 15 let, ovšem nakonec bylo všem dotazovaným nad 18 let. Posledním kritériem byla mnou vybraná oblast, které odpovídalo dohromady 16 oddílů.

Pro výběr probandů jsem si zvolila metodu příležitostného a záměrného výběru. Nejprve jsem oslovila své přátele a známé, poté jsem kontaktovala oddíly z okolí prostřednictvím e-mailu. Většinou se mi ozvali nazpět vedoucí oddílu a ti mi doporučili nějakého rádce ze svého oddílu.

5.3. Aplikovaná metodika

Definice podle Dismana (2000, 285): „*Kvalitativní výzkum je nenumerným šetřením a interpretací sociální reality, jehož cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím.*“

Pro výzkum jsem si vybrala kvalitativní přístup, protože jsem chtěla co nejdříve zachytit realitu v jednotlivých oddílech se všemi podrobnostmi. Také jsem chtěla dobře postihnout souvislosti, které by mi použitím kvantitativního přístupu mohly uniknout.

Zvolila jsem si metodu formou rozhovorů, protože je více pružná, dále může probanda na základě interakce napadnout více myšlenek, popřípadě se ho může výzkumník

v průběhu rozhovoru na něco konkrétněji doptat. Samozřejmě na druhou stranu se může probandovi těžko odpovídat na jednotlivé otázky, protože třeba nemá tolik času na rozmyšlenou. Tuto problematiku jsem řešila tak, že jsem se snažila vést rozhovor v uvolněné a přátelské atmosféře a v případě, když proband potřeboval čas na rozmyšlenou, tak jsem mu ho poskytla. Ale na druhou stranu jsem zase chtěla, aby odpovědi probandů byly spontánní a ne předem připravené. Domnívám se totiž, že podstatné věci ve většině případů člověk nezapomene zmínit. Dále si myslím, že jsou otázky zvolené tak, aby na ně bylo možné odpovědět především na základě zkušeností z praxe. Takže nalézt na jednotlivé otázky odpověď nebylo pro probandy obtížné. Také spontánní odpovědi a poměrně široké otázky mohou mít výhodu, že člověk nezabíhá až do nepodstatných maličkostí. Rozhovory jsem se rozhodla nahrávat, abych mohla zachytit přesné odpovědi probandů.

5.4. Otázky použité v rozhovorech

Nejprve jsem provedla pilotní studii, která měla ověřit, zda jsou jednotlivé otázky dobře formulované a zda opravdu vystihují jednotlivá témata. Na základě pilotní studie jsem opravila otázku č. 2, 16 a 17. Jednalo se především o stylistické úpravy z důvodu lepšího pochopení jednotlivých otázek.

Otázky použité v rozhovorech rozděluji do tematických okruhů podle výzkumných otázek. Jejich použití v rozhovoru bylo však různé z důvodu logické návaznosti dotazování. Na začátku rozhovoru se ptám na některé socio-demografické údaje. Otázky v rozhovoru měly dvě podoby – pro vedoucí a pro rádce.

Zde uvádím podobu pro vedoucí a pro rádce. Rádci měli tytéž otázky co vedoucí, akorát některé byly formulovány tak, aby na ně mohli zodpovědět rádci. Otázky jsou tedy uvedeny ve formě vedoucí/rádce.

Ukázka rozhovoru pro vedoucího/pro rádce:

Výzkumná otázka č. 1: Používají se jednotlivé výchovné prvky „Skautské výchovné metody“ při výchově v českých skautských oddílech?

4. Vycházíš při práci s dětmi ze skautské výchovné metody? Které prvky považuješ za nejdůležitější? / Vychází se u vás v oddíle při práci s dětmi ze skautské výchovné metody? Které prvky jsou pro vás nejdůležitější?

Výzkumná otázka č. 2: Jaké je konkrétní využití „Skautské výchovné metody“ v každodenní praxi jednotlivých oddílů?

5. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautským slibem?
6. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautskými/světluškovskými/vlčáckými zákony?
7. Myslíš si, že se děti ve Tvém oddíle učí tím, že si danou činnost zkouší? Vysvětli.
8. Funguje u vás družinový systém? Jakým způsobem?
9. Používáte symbolický rámec? Jak konkrétně?
10. Je pro váš oddíl důležitý pobyt v přírodě? Proč?
11. Snažíš se vytvářet takový program, aby podporoval osobní růst jednotlivce? Jakým způsobem? / Myslíš si, že se vedoucí snaží vytvářet takový program, který podporuje osobní růst jednotlivce? Jakým způsobem?
12. Je podle Tebe důležité, že se ve skautingu setkávají různé generace? V čem?

Výzkumná otázka č. 3: Jak jednotliví vedoucí / rádci vnímají skautskou výchovu? a výzkumná otázka č. 4: Jaké jsou rozdíly mezi vedoucím a rádcem ve vnímání skautské výchovy?

1. Kdy začíná podle Tebe skautská výchova?
2. Co si myslíš, že je základem skautské výchovy?
3. Snažíš se vést děti k naplňování třech základních principů skautingu? Jakým způsobem? /Myslíš si, že se vás vedoucí snaží vést k naplňování třech základních principů skautingu? Jakým způsobem?
16. Jaké výchovné prostředky používáte ve vašem oddíle? (odměny, tresty)
17. Co je podle Tebe nejdůležitější při předávání skautské výchovy (poslání)?

Výzkumná otázka č. 5: Používá většina vedoucích takový výchovný styl, který se sestává ze všech tří známých výchovných stylů (autoritativního, demokratického, liberálního)?

19. Jaký výchovný styl používáš při práci s dětmi? (demokratický, liberální, autoritativní) Konkrétněji popiš. / Jaký výchovný styl podle Tebe používá váš vedoucí? (demokratický, liberální, autoritativní) Vysvětli.

Výzkumná otázka č. 6: Jaké jsou způsoby práce s rádci, popřípadě s ostatními rovery a rangers v jednotlivých oddílech?

13. Jak vybíráte u vás v oddíle rádce družin? / Jak se u vás v oddíle vybírají rádci družin?
14. Pracujete s rádci nějakým způsobem? Jak? / Pracuje se u vás v oddíle s rádci nějakým způsobem? Jakým?
15. Učíte rovery/rangers chystat výpravy? Jak? / Máš pocit, že se u vás v oddíle učí roveři/rangers chystat výpravy? Jak?
18. Snažíš se si ve svém oddíle vychovávat nástupce? Jakým způsobem? / Myslíš si, že se váš vedoucí si snaží vychovávat své nástupce? Jakým způsobem?

5.5. Fixace a systematizace dat

Nahrávky a i přepisy rozhovorů mám uložené v počítači, který mám zaheslovaný. Nejdříve proběhla transkripce rozhovorů do písemné podoby. Poté začala systematizace dat, kterou jsem zpracovala do papírové podoby a vytvořila trsy odpovědí podle výzkumných otázek. Abych zachovala anonymitu výzkumu, tak jsem jednotlivé rozhovory okódovala tak, abych věděla, ze kterého oddílu odpověď pochází. Nakonec jsem vytvořila četnostní tabulky odpovědí pro vedoucího i rádce.

5.6. Časový plán výzkumu

Nápad na tento konkrétní výzkum vznikl v říjnu 2014. V listopadu téhož roku jsem vytvořila jednotlivé otázky ve dvou verzích – pro vedoucího a pro rádce. V lednu 2015 proběhla pilotní studie v dívčím litomyšlském oddíle. Na jejím základě jsem upravila některé otázky tak, aby byly lépe srozumitelné, ale jinak se rozhovory ukázaly jako vyhovující. Dále jsem ještě téhož měsíce oslovila potenciální probandy z jednotlivých oddílů a následně během února a března se uskutečnily jednotlivé rozhovory s probandy, kteří mi kladně odpověděli na moji výzvu. Překvapilo mě, že jejich reakce na moji výzvu byla téměř okamžitá a skrze pozitivní. Tedy podle mého očekávání se ozvali pouze probandi, kteří měli o můj výzkum zájem. Jediné, co bylo složitější, tak že někdy bylo docela obtížné nalézt termín, kdy by mohl rozhovor proběhnout, protože většina oddílů má velmi nabitý program.

5.7. Etické aspekty výzkumu

Jedním z hodně diskutovaných etických aspektů je vliv výzkumníka na samotné probandy. Vzhledem k tomu, že nemám s rolí výzkumníka žádné zkušenosti, tak pro mě bylo obtížné např. zachovat konstantní náladu a přístup k jednotlivým probandům. Možná

to může být ovlivněno i tím, že sama jsem skautkou z dívčího oddílu, takže je docela pochopitelné, že v případě dotazování v dívčím oddíle, jsem mohla výsledky zkreslit, už jenom tím, že jsem se třeba dokázala lépe doptat na jednotlivé otázky, ale samozřejmě jsem se snažila být objektivní.

Také se tu nabízí možné riziko, které spočívá v tom, že jsem řadu let skautkou a chovám hlubokou náklonnost k této organizaci, takže bych možná mohla mít sklon reprezentovat výsledky v lepším světle.

Dále jsem pamatovala na ochranu účastníků výzkumu, a proto jsem výsledky v rámci anonymity rozdělila jen na úroveň jednotlivých oddílů a na úroveň vedoucí a rádce. Doslovnou odpověď nikdy neuvádím v kombinaci s jakýmkoliv identifikačním údajem. Konkrétní jména probandů ve výzkumu uvedena nejsou.

Účast na mém výzkumu byla naprosto dobrovolná. Vždy jsem se ptala na souhlas s poskytnutím rozhovoru a hlavně na souhlas s nahráváním na diktafon. Už v mé e-mailové výzvě o účasti na výzkumu, jsem sdělila všechny podmínky výzkumu, takže jsem neměla např. s nahráváním žádný problém. Dále tu také byla možnost neodpovídat na některou z otázek, ale té možnosti žádný proband nevyužil, tedy všichni zodpověděli všechny otázky. Myslím si, že pomocí zachování anonymity a dobrovolnosti, jsem se dokázala vyhnout poškození probandů.

Další aspekt etiky spočíval v otázce, zda účastníkům výzkumu tykat či vykat. Ve skautingu je ale naprosto běžné tykání mezi členy bez ohledu na jejich věk, takže tykání pro nás bylo přirozenou volbou.

Také pokud by si některý proband rozmyslel svoji účast na výzkumu, tak mě může kdykoliv kontaktovat, protože jsem jim na sebe poskytla kontakt a jeho vynechání je možné až do chvíle zveřejnění práce.

6. Výsledky výzkumu

6.1. Výčet výsledků

6.1.1. Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1: Používají se jednotlivé prvky „Skautské výchovné metody“ při výchově v českých skautských oddílech?

Otázka v rozhovoru:

4. Vychází při práci s dětmi ze skautské výchovné metody? Které prvky považuješ za nejdůležitější? / Vychází se u vás v oddíle při práci s dětmi ze skautské výchovné metody? Které prvky jsou pro vás nejdůležitější?

Četnost odpovědi	vedoucí	rádce	Četnost odpovědi
8	ano	ano	8
Co je nejdůležitější?			
3	Nelze říct.	Nelze říct.	3
1	Skautský zákon	Skautský slib	2
1	Různé generace	Skautský zákon	1
1	Symbolický rámec	Různé generace	1
1	Příroda	Příroda	1
1	Podle věku – světlušky – symbolický rámec, skautky a roveři a rangers – slib a zákon		

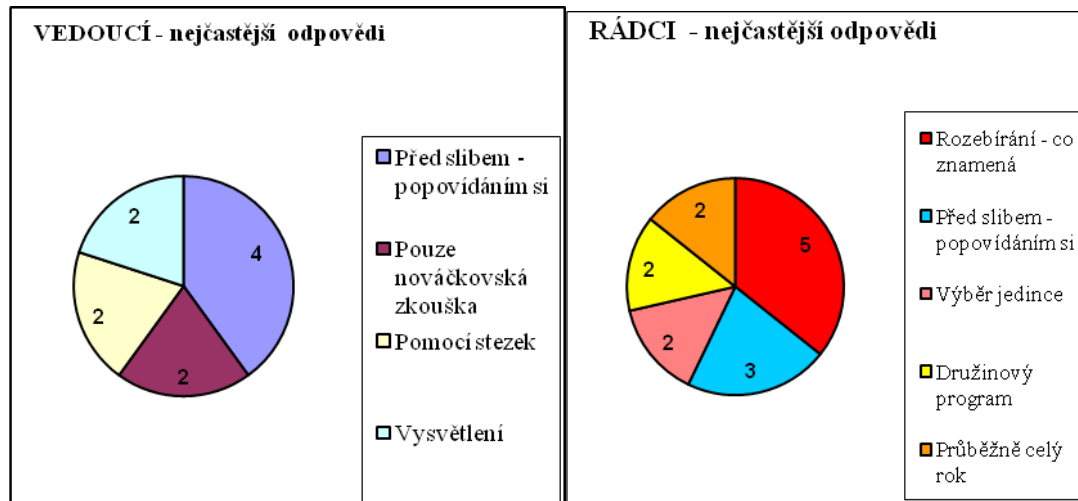
Tabulka č. 2: Skautská výchovná metoda (ano, ne)

Ve všech dotazovaných oddílech vychází ze skautské výchovné metody. Nastala shoda v tom, že se nedá říci, který prvek skautské výchovné metody je nejdůležitější. Toto si myslí 3 vedoucí a 3 rádci. 2 rádci považují za nejdůležitější skautský slib, oproti tomu odpovědi vedoucích se různí.

Výzkumná otázka č. 2: Jaké je konkrétní využití „Skautské výchovné metody“ v každodenní praxi jednotlivých oddílů?

Otázky v rozhovoru:

5. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautským slibem?

Graf č. 1 a 2: Skautský slib

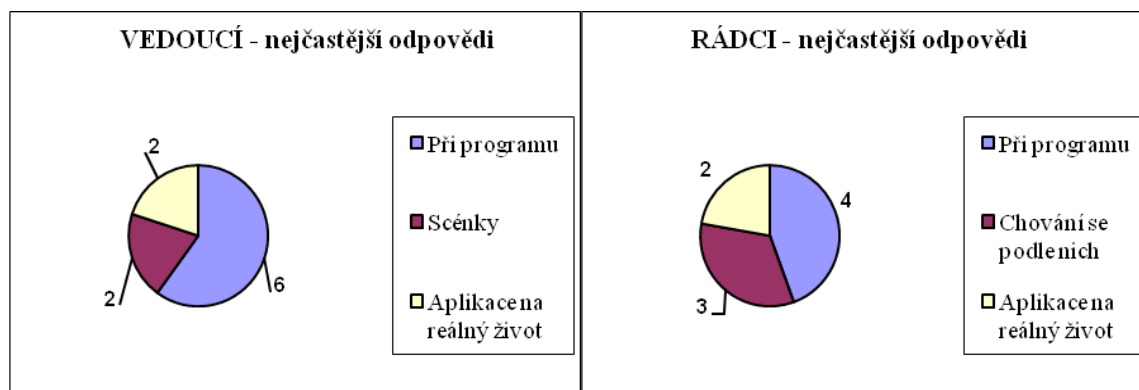
Četnost odpovědi	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědi
4	Před slibem – popovídání si s vedoucími	Rozebírání, co slib znamená.	5
2	Jenom formou nováčkovské zkoušky	Před slibem – popovídání si s vedoucími	3
2	Prostřednictvím plnění stezek	Vybíráme jedince	2
2	Vysvětlením	Družinový program	2
1	Moc ne	Průběžně po celý rok	2
1	Připomenutí slibu, když zlobí	Prostřednictvím her a programů	1
1	Slibující mají patrona	Moc ne	1
1	Na světluškovský slib neklademe důraz	Nováčkovská zkouška už během roku	1
1	Neúčast na slibovém ohni těch, co nemají slib	Slib skládáme už na výpravách	1
1	Před slibem sdělují slibujícím ostatní své pocity, když sami	Aplikace na reálný život	1

	slibovali		
1	Slib je významná událost a má ho jen ten, kdo si ho zaslouží	Zvyk – skládání slibu – vlčata po 2 letech ve skautu, skauti po 1 roce	1
1	Formou scének	Tradice – zakopaná truhla – slavnostní přečtení slibu	
1	Výběr člověka, který je na to vyspělý a připravený		
1	Slib nekončí tím, že člověk přestane chodit do skautingu		
1	Světlušky si plní nováčkovskou zkoušku průběžně celý rok, plněním jednotlivých světýlek v lucerničce		

Tabulka č. 2: Skautský slib

Z grafů i tabulky vyplývá, že se v oddílech se skautským slibem nepracuje moc průběžně během roku, ale spíš nárazově. (Pouze 2 rádcí uvádí, že pracují se slibem i během roku, 2 vedoucí uvádí plnění stezek, které probíhá též během roku.) Vedoucí nejčastěji uvádějí, že si se slibujícím povídají před slibem. Rádcí nejčastěji uvádí, že si slib s dětmi vysvětlují. Poté se shodují s vedoucími a hned na druhém místě uvádí popovídání si před slibem. Dva vedoucí tvrdí, že se slibem pracují pouze formou nováčkovské zkoušky.

6. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautskými/světluškovskými/vlčáckými zákony?

Graf č. 3 a 4: Skautské zákony

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědí
6	Při programu	Při programu	4
2	Scénky	Chování se podle nich	3
2	Aplikovat na reálný život	Převádění do praxe	2
1	Zaměření tábora na skautské zákony	Scénky	1
1	Skautské zákony se prolínají s desaterem – častější setkávání	Cestičky	1
1	Světlušky – vysvětlení, zkouší se tak chovat, stezky	Diskuse, co znamenají	1
1	Rangers – zákony už chápou	Světlušky – písnička, pomůcka na prstech	1
1	Učení se zákonů	Formou brigády	1
1	Pomůcka na prstech	U rangers se to bere jako samozřejmost	1
1	Formou koláže		
1	Vědomostní soutěže		
1	Pouze na pozadí – mimoděk		

Tabulka č. 3: Skautské zákony

6 vedoucích i 4 rádci se shodují, že nejčastěji skautské zákony zařazují do programu. Dále se 2 vedoucí snaží jejich obsah podat dětem formou scének a 3 rádci se snaží především o to, aby se podle nich děti chovaly. Poté nastává shoda, kdy 2 vedoucí a 2 rádci aplikují skautské zákony především na praxi.

7. Myslíš si, že se děti ve Tvém oddíle učí tím, že si danou činnost zkouší? Vysvětli.

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědí
5	Určitě	Určitě	4
3	Ano	Ano	4
Co si zkouší?			
5	Praktické činnosti (škrábání	Praktické činnosti	4

	brambor, postavení stanu, řezání dřeva)		
2	Vedení družin	Pomocí her	3
2	Zdravověda	Lepší pochopení	2
1	Týmová spolupráce	Lepší zapamatování	2
1	Pomoc bližnímu	Zažití si činnosti	1
1	Formou her		
1	Praxe je nade vše.		
1	Lepší pochopení a zapamatování		
1	Aby si na věci přišli sami		

Tabulka č. 4: Učení se činností

U této otázky jsem považovala za nutné rozlišit odpověď „Určitě“ a „Ano“. Sama jsem mezi těmito dvěma pojmy pozorovala velký rozdíl. Probandi, kteří použili slovo určitě, se na mě většinou tázavě dívaly, zda tuto otázku myslím vážně, protože považovali za samozřejmé, že se děti ve skautingu učí tím, že si danou činnost zkouší. Ostatní, kteří použili odpověď ano, většinou déle přemýšleli nad tím, co že si děti vlastně samy zkouší. Tedy 5 vedoucích a 4 rádci použili odpověď „Určitě“, oproti tomu 3 vedoucí a 4 rádci pouze odpověď „Ano“.

Nejčastější opovědi 5 vedoucích i 4 rádců bylo, že si děti zkouší praktické činnosti. 2 vedoucí dále uvedli, že se starší členové učí tím, že vedou družiny, a také že si prakticky zkouší zdravotní. 3 rádci uvedli, že se děti učí prostřednictvím her. Nejčastějším důvodem rádců, proč je dobré si danou činnost zkusit, bylo, že si ji děti lépe zapamatují a také ji lépe pochopí.

8. Funguje u vás družinový systém? Jakým způsobem?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědí
4	Ano	Ano	4
2	Ne (pouze dvě na vedení celého oddílu, nemohou vyčlenit rádce nad ostatní)	Ne (nemáme rádce)	2

2	Ano i ne (rádce je o hodně starší než ostatní členové – vedoucí oddílu, máme moc velké družiny)	Je zavedený, ale nefunguje	2
Jak funguje družinový systém (u těch, co ho mají)? (odpovědi vedoucích a rádců jsou totožné)			
1x vlčata + 2x skauti + roveři (nescházejí se) –(přecházení z vlčat do skautů)			
2x světlušky + 1x skautky + 1x rádkyně (neschází se pravidelně) + vedoucí – je o hodně starší než ostatní			
3x světlušky + 1 skautky + 1x rangers (rozděleno podle věku)			
1x vlčata + 1x skauti (moc velké družiny – málo rádců)			
1x světlušky + 1x skautky			
1x vlčata + 2x světlušky (nedostatek rádců)			
1x vlčata + 1x roveři			

Tabulka č. 5: Družinový systém

Družinový systém funguje z 8 oddílů ve čtyřech. Ve dvou oddílech nefunguje vůbec většinou z toho důvodu, že nemají rádce na vedení družin a ve dvou oddílech funguje pouze částečně a to ze dvou příčin: rádci jsou buď o hodně starší než ostatní členové družiny (tedy není dost mladších rádců na vedení) nebo nemají rádce žádné. Jak vedoucí tak rádci, kteří uvedli, že družinový systém u nich nefunguje, anebo funguje, ale jenom částečně dále uvedli, že by byli rádi, kdyby u nich družinový systém fungoval, protože ho považují za podstatný.

Druhá část tabulky zobrazuje fungování družinového systému v jednotlivých oddílech.

9. Používáte symbolický rámeček? Jak konkrétně?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědí
8	Ano	Ano	8
Jak konkrétně?			
8	Celotáborový	Celotáborový	8
6	Celoroční	Celoroční	7
1	Celoroční, který si chystají		

	sami rádci družin (pro každou družinu jiný)		
1	Nově navazuje celoroční na celotáborový		

Tabulka č. 6: Symbolický rámec

Ve všech dotázaných oddílech používají symbolický rámec a to především celotáborový. S celoročním rámcem pracují v 7 z 8 oddílů. V jednom oddíle si dokonce celoroční rámec chystají rádci sami a probíhá tedy na schůzkách. V ostatních oddílech je celoroční symbolický rámec především záležitostí výprav. V jednom oddíle navazuje celoroční symbolický rámec na celotáborový. Tedy vyvrcholení hry je na táboře.

10. Je pro váš oddíl důležitý pobyt v přírodě? Proč?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádci	Četnost odpovědí
8	Ano	Ano	8
Proč?			
3	Mnoho aktivit (hry, rozdělování ohně, odlitky stop, výsadek, puťák)	Naučit se chovat v přírodě	4
2	Absence elektřiny	Odpoutání od civilizace	2
2	Žítí v přírodě	Poznávání přírody	2
1	Klid	Trávení času	2
1	Absence internetu	Žítí v přírodě	1
1	Vnímání přírody	Vztah k přírodě	1
1	Čerstvý vzduch	Je to zdravé a patří ke skautu	1
1	Odproštění se od každodenních starostí	Spojení s čistotou	1
1	Probudit zájem o přírodu	Myslet na něco jiného	1
1	Vybití energie		

Tabulka č. 7: Příroda

Vedoucí i rádci ze všech oddílů se shodují na tom, že je pro ně důležitý pobyt v přírodě. Jednotlivé důvody se už různí. Vedoucí na prvním místě uvádí, že se dá

v přírodě provozovat spoustu aktivit, oproti tomu rádci považují přírodu za důležitou nejčastěji proto, že se v ní naučí lidé chovat. Dále 2 vedoucí uvádí, že je dobré, si zkusit fungovat i bez elektřiny a další 2 poukazují na to, že je dobré si zkusit v přírodě žít. Rádci dále vidí výhodu v tom, že se mohou odpoutat od civilizace, poznávat přírodu a trávit v ní čas.

11. Snažíš se vytvářet takový program, aby podporoval osobní růst jednotlivce? Jakým způsobem? / Myslíš si, že se vedoucí snaží vytvářet takový program, který podporuje osobní růst jednotlivce? Jakým způsobem?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádci	Četnost odpovědí
7	Ano	Ano	8
1	Ne		
Jakým způsobem?			
3	Záměrným programem	Záměrným programem	3
2	Hry	Myšlenkové hry	3
1	Jdu příkladem	Pomoc slabším	2
1	Stezky	Rituály	1
1	Různá zamyšlení	Reflexe dne	1
1	Vyhovění žádosti dítěte (dohled na něho – program)	Role ve hře	1
1	Tábor – skupinový osobní rozvoj (zvlášť program pro světlušky a skautky)	Odborky a výzvy	1
1	Začleňování dětí do skupiny, 2 děti s postižením – osobnější přístup	Stezka	1
1	Rozvíjet to, co jednotlivce baví		
1	Různorodý program, aby se zjistilo, v čem je kdo dobrý		
1	Technické věci i u dívek		
1	Vedením k samostatnosti		

	(osobní hygiena)		
1	Výzvy		

Tabulka č. 8: Osobní rozvoj jednotlivce

7 vedoucích si myslí, že podporují osobní rozvoj jednotlivce. Rádci pohlížejí na vedoucí tak, že uvádějí, že všichni vedoucí podporují osobní rozvoj jednotlivců. Vedoucí i rádci se shodují v tom, že na prvním místě se vedoucí snaží prostřednictvím záměrného programu a na druhém místě prostřednictvím jednotlivých her na zamyšlení, které jsou většinou pro starší členy.

12. Je podle Tebe důležité, že se ve skautingu potkávají různé generace? V čem?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědí
2	Moc důležité	Ano	8
2	Určitě		
1	Nejdůležitější		
1	Ano		
1	Nezbytné		
1	Ano i ne (nevýhoda koedukovaný program věkově i pohlavně)		
V čem?			
6	Zkušenosti	Zkušenosti	5
3	Mladší se učí naslouchat starším	Starší pomáhají mladším	3
2	Starší tolerují mladší a jdou příkladem	Chováním ke starším, mladším	2
2	Potkávání se na oddílových akcích	Zjištění historie	2
2	Informace	Poznávání opačného pohlaví (jiné oddíly)	1
1	Orientace ve světě mladších	Komunikace a ochota	1
1	Přátelství	Podstata výchovy	1

1	Družinový systém	Zábava	1
1	Elán a energie mladších	Přínos pro život	1
1	Být se staršími je atraktivní pro malé (tykání si)		
1	Vzory		
1	Historie vývoje (vyprávění oldskautů)		
1	Menší děti vidí, že skaut nekončí v 18 letech, ale je napořád.		

Tabulka č. 9: Různé generace

Všichni vedoucí i rádci uvedli, že je pro ně důležité, že se ve skautingu setkávají různé generace. Vedoucí byli v tomto směru více vyhranění a své odpovědi sami odstupňovali. Jeden uvedl, že to je dokonce nezbytné, další, že to je nejdůležitější, další dva vedoucí to označili za moc důležité, dva s přesvědčením řekli, že určitě. Jeden odpověděl, že ano a jeden nad tím vyjádřil menší pochybnost a zmínil se, že to má i své nevýhody např. z hlediska přípravy programu.

Za největší výhodu vedoucí i rádci označili to, že si různé generace navzájem předávají zkušenosti. Další důvody se týkaly východ vzájemného působení mladší generace na starší a naopak.

Výzkumná otázka č. 3: Jak jednotliví vedoucí / rádci vnímají skautskou výchovu?

A výzkumná otázka č. 4: Jaké jsou rozdíly mezi vedoucím a rádcem ve vnímání skautské výchovy?

1. Kdy začíná podle Tebe skautská výchova?

Četnost odpovědi	Vedoucí	Rádci	Četnost odpovědi
6	Příchodem dítěte do skauta	Příchodem dítěte do skauta	8
4	Od narození (rodiče skauti)	Od 3 let (benjamínci)	1
1	Už při náboru		

1	Od 3 let		
1	Od 14 let (podle nějaké teorie)		

Tabulka č. 10: Začátek skautské výchovy

6 vedoucích a všichni rádci se shodli na tom, že skautská výchova začíná od příchodu do skautingu. Polovina vedoucích uvedla, že může začínat i narozením v případě, že má dítě rodiče skauty. Další odpovědi bylo například to, že začíná už od tří let v případě oddílů, které se zaměřují už na předškolní věk – benjamínky.

2. Co si myslíš, že je základem skautské výchovy?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědí
2	Důvěra	Příprava na praktický život	2
2	Kolektiv	Chování k lidem	2
2	Vzory	Umět si poradit	2
2	Přátelství	Výchova k samostatnosti	1
1	Výchova dětí podle lidských ideálů	Jezdit na tábory, výpravy, učit se uzle, dobrodružství. dělat všechno s chutí	1
1	Příprava na reálný život	Přátelství	1
1	Rovnost všech	Spolupráce	1
1	Tradice – Seton, Powell	Respekt k přírodě	1
1	Hierarchie autorit	Předání hodnot	1
1	Spolupráce	Dobry pocit z něčeho dobrého	1
1	Pomoc		
1	Zábava		
1	Způsob vedení		

Tabulka č. 11: Základ skautské výchovy

Na otázku, co je základem skautské výchovy se odpovědi hodně různily. Dalo by se říci, že vedoucí odpovídají formou obecnějších pojmů, které vyjadřují většinou nějaké hodnoty či abstraktní pojmy jako důvěra, kolektiv, vzory a přátelství. Rádci oproti tomu

vidí konkrétní důvody. Mezi jejich nejčastější odpovědi patří příprava na praktický život, chování k lidem, umět si poradit, atd.

3. Snažíš se vést děti k naplňování třech základních principů skautingu? Jakým způsobem? /Myslíš si, že se vás vedoucí snaží vést k naplňování třech základních principů skautingu? Jakým způsobem?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědi
6	Ano	Určitě	8
2	Určitě		
Jakým způsobem?			
5	Formou her	Jdou příkladem	3
3	Diskuse	Zaměřené hry	2
2	Předáváním dál (historie)	Kostel, mše	1
1	Farář (program)	Příprava her, výprav, tábora	1
1	Vzor	Zodpovědnost	1
1	Mše a modlitba (ranní, večerní, před jídlem)	Role na schůzce	1
1	Tělovýchovné aktivity	Stezka	1
1	Zamyšlení nad konkrétním příběhem	Odborky	1
1	Praktické příklady – aplikace na reálný život	Přístup lidí	1
1	V přírodě (bivakování, rozdělávání ohně)	Poučování situacemi	1
1	Základní přirozenost	Zkušenosti a znalosti	1
1	Zkušenost	Akce pro veřejnost	1

Tabulka č. 12: Tři základní principy

Zde můžeme vidět jednoznačnou odpověď rádců na otázku, zda se vedoucí vede členy oddílu k naplňování třech základních principů. Všichni rádcí, jsou přesvědčení, že se vedoucí určitě snaží. Oproti tomu vedoucí jsou se svojí odpovědí opatrnější a pouze všichni podotkli, že ano.

Vedoucí nejčastěji odpověděli, že tak činí formou her, poté pomocí diskuse a prostřednictvím tradice, tedy předávají tento výchovný prvek takovým způsobem, jak to zažili u svých vedoucích. Nejčastější odpovědí rádců bylo to, že jim samotní vedoucí jdou příkladem, nebo že pro ně připravují záměrný program, který tento aspekt obsahuje.

16. Jaké výchovné prostředky používáte ve vašem oddíle? (odměny, tresty)

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádcí	Četnost odpovědí
6	Bodování (odměny, tresty)	Bodování	6
4	Kliky, dřepy (zapomenutí, sprostá slova, větší prohřešek)	Kliky (sprostá slova)	5
3	Vzor	Domluva	4
3	Privilegia (jít první na jídlo, být ohnivcem, výprava bez rozcvičky, spaní nad tábořištěm, dělání rozcvičky pro vedoucí)	Hry	3
2	Komunikace	Program (schůzky, výlety, tábor, střediskové akce)	3
2	Působení autorit	Hmotný dárek	3
2	Zkušenosti hravou formou	Symbolický rámeček	2
2	Dobrý vztah s vedoucím	Zkušenosti	2
2	Odjezd domů z tábora (hodně minusových bodů, větší prohřešek)		
1	Skautský zákon, heslo, slib, principy	Příklady	2
1	Společné řešení problémů	Privilegia (výběr hry)	2
1	Družinový systém	Pochvala	2
1	Pochvaly, vyzdvihnutí	Napomenutí	2
1	Věcná cena	Zvednutí ruky	1
1	Tresty prací (řezání dřeva, mytí nádobí)	Tresty prací	1
1	Tresty se šetří, máme hodně dětí	Stezky	1

1	Popovídání (když něco nevím, zeptám se)	Čárky za výpravy (alespoň polovina výprav, může jet na tábor)	1
1	Program (pokřik, příběh, hry, rukodělné práce, diskuse nad vážnějšími problémy, blbosti, příprava výprav, spolupráce ve dvojici)	Příroda	1

Tabulka č. 13: Výchovné prostředky

Na tuto poměrně širokou otázku jsem dostala velké množství odpovědí (viz. tabulka). Za nejdůležitější zjištění zde považuji to, že konkrétně v 6 oddílech používají bodování jako formu odměn a trestů. Další nejčastější odpovědí, jak u rádců, tak u vedoucích byla forma trestů (kliky, dřepy) nejčastěji za sprostá slova, někde i za zapomenutí. 3 vedoucí považují za důležitý výchovný prostředek to, že jsou sami vzorem, a že je tedy důležité, jak se sami chovají. Rádcí považují za nejdůležitější výchovný prostředek hry a samotný program, který se učí chystat. Hned 3 vedoucí uvádí, že jako velmi oblíbená forma odměn u nich fungují privilegia. Jedná se o to, že děti mají možnost si vybrat nějakou výhodu např. jít první na jídlo, nebo udělat pro vedoucí rozvevičku.

17. Co je podle Tebe nejdůležitější při předávání skautské výchovy (poslání)?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádcí	Četnost odpovědí
4	Být vzorem	Být vzorem	2
3	Jít příkladem	Bavil je skaut	2
2	Aby to děti pochopily	Pochopení	2
2	Předat výchovu dál	Respekt k ostatním	2
1	Zodpovědnost a naučit se ji převzít	Lepší chování + vědět co je správné	1
1	Předávat jim morální hodnoty (příběhy, scénky)	Aby si to sami zažili	1
1	Aby se o sebe děti dokázaly postarat	Atraktivní a srozumitelné předávání	1
1	Aby si děti dokázaly najít	Pokračování skautingu,	1

	místo ve světě	noví čestní skauti	
1	Upřímnost	Spolupráce	

Tabulka č. 14: Předávání skautské výchovy

V odpovědi na tuto poměrně širokou otázku se překvapivě 4 vedoucí a 2 rádci shodují, že nejdůležitější při předávání skautské výchovy je být vzorem. 3 vedoucí dále zmiňují, že je důležité jít příkladem, dva vedoucí upozorňují na to, že je důležité, aby to děti dobře pochopily, a také 2 vedoucí pohlíží na budoucnost a tvrdí, že je důležité, aby se skautská výchova předávala dále. Rádci považují za důležité, aby děti skauting bavil, aby se naučili respektu, a aby podstatu skautingu pochopili.

Výzkumná otázka č. 5: Používá většina vedoucích takový výchovný styl, který se sestává ze všech tří známých výchovných stylů (autoritativního, demokratického, liberálního)?

Otázka v rozhovoru:

19. Jaký výchovný styl používáš při práci s dětmi? (demokratický, liberální, autoritativní) Konkrétněji popiš. / Jaký výchovný styl podle Tebe používá váš vedoucí? (demokratický, liberální, autoritativní) Vysvětli.

Četnost odpovědi	Vedoucí	Rádce	Četnost odpovědi
4	Prolínání všech stylů	Prolínání demokratického stylu s autoritativním stylem	4
2	Prolínání demokratického stylu s autoritativním stylem	Prolínání všech stylů	3
1	Prolínání demokratického stylu s liberálním stylem	Liberální styl	1
1	Podle věku – vlčata – autoritativní styl, skauti – demokratický styl		

Tabulka č. 15: Výchovné styly

Sami vedoucí v polovině případů uvádějí, že používají prolínání všech třech výchovných stylů. Přesně polovina rádců oproti tomu vnímá spíše své vedoucí tak, že uplatňují především kombinaci demokratického a autoritativního stylu. Další tři rádci uvádí, že vedoucí používá prolínání všech třech stylů. Dva vedoucí si myslí, že užívají především prolínání demokratického s autoritativním. Jednou se nám objevuje v tabulce z pohledu rádce liberální styl a z pohledu vedoucího prolínání liberálního stylu s autoritativním. Jeden vedoucí je přesvědčen, že záleží na věku dětí, tedy že na vlčata působí spíše autoritativně a na skauty demokraticky.

Výzkumná otázka č. 6: Jaké jsou způsoby práce s rádci, popřípadě s ostatními rovery a rangers v jednotlivých oddílech?

13. Jak vybíráte u vás v oddíle rádce družin? / Jak se u vás v oddíle vybírají rádci družin?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádci	Četnost odpovědí
3	Pozorování, jak se chovají a co umí (nejdříve jsou podrádci)	Podle schopností	4
2	Nedostatek rádců, zbyde to na jednotlivce	Sami chtějí	3
2	Sami chtějí	Výběrem dle chování	3
2	Nevybíráme rádce (neumíme jednoho nadřadit na ostatní, nemáme z koho)	Postupným předáváním zkušeností	1
1	Podle doporučení starších	Podle délky skautování	1
1	Mají zodpovědnost a dokáží se postarat o děti	Dvě kamarádky ve stejném věku	1
1	Podmínkou je kvalifikace (rádcovská zkouška)	Podle času	1
1	Podle osobnosti (co konkrétně potřebujeme a dle jeho chování)	Autorita	1
		Nedostatek rádců, zbyde to na jednotlivce	1
		Jestli je to baví	1

		Nevybíráme	1
		Podle aktivity, podle toho jestli mají kurz	1

Tabulka č. 16: Výběr rádců

3 vedoucí uvádí, že nejčastěji rádce vybírají podle toho, jak se chová. V tom se s nimi 3 rádcí shodují. Dále se také 2 vedoucí a 2 rádcí usnesli na tom, že si rádcí sami řeknou, že chtějí vést. Bohužel hned dva vedoucí se shodli na tom, že rádce vůbec nevybírají, protože je buď nemají, nebo je nedokáží vybrat a další dva, že mají málo rádců a tím pádem to vždy na někoho zbyde. Další 4 rádcí uvádějí, že podle schopností.

14. Pracujete s rádci nějakým způsobem? Jak? / Pracuje se u vás v oddíle s rádci nějakým způsobem? Jakým?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádcí	Četnost odpovědí
5	Ano	Ano	5
2	Nemáme rádce	Nemáme rádce	2
1	Moc ne	Moc ne	1
Jakým způsobem?			
4	Kurzy (rádcovské, čekatelské)	Nejdříve jsou podrádci (předávání zkušeností)	4
2	Připravují hry	Kurzy (rádcovské, čekatelské)	3
2	Oddílové porady (řeší problémy)	Oddílové rady	1
2	Komunikace (domluva, diskuse)	Chystáním her	1
1	Přidělováním větší zodpovědnosti, svěřováním složitějších úkolů	Rádcovské schůzky	1
1	Rádcovské schůzky (povídání si o tom, co funguje, co ne, doporučení)		
1	Pracuje se s rádkyněmi pořád (jsou to skoro všechny rangers)		

1	Důležité oceňování rádců		
---	--------------------------	--	--

Tabulka č. 17: Práce s rádci

V pěti oddílech z osmi uvádí jak rádci, tak vedoucí, že se s rádci nějakou formou pracuje. Ve dvou oddílech rádce vůbec nemají. V jednom oddíle se s rádci moc nepracuje. Polovina vedoucích uvádí, že rádce především podporuje v tom, aby se účastnili především vzdělávacích kurzů. Dále vedoucí považují za důležité, že se rádci učí připravovat hry, že mají s nimi oddílové porady, kde se řeší případné problémy, a také vidí důležitost v samotné komunikaci. Rádci nejčastěji uvádí, že fungují nejdříve jako podrádci v družinách a až poté se stanou rádci. Dále také zmiňují vzdělávací kurzy.

15. Učíte rovery/rangers chystat výpravy? Jak? /Máš pocit, že se u vás v oddíle učí roveři/rangers chystat výpravy? Jak?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádci	Četnost odpovědí
5	Ano	Ano	5
3	Nemáme rovery ani rangers	Nemáme rovery ani rangers	3
Jakým způsobem?			
2	Úkoly na výpravu (hra ve dvojici)	Chystají výpravy	3
2	Společné plánování programu	Společné vymýšlení se staršími vedoucími	2
1	Připraví si celou výpravu ve dvojici (vedoucí chtějí vědět program, jsme jim k dispozici na výpravách)	Příprava výpravy ve dvojici (dobrá podpora vedení, schůzky před výpravou – probírání programu, vedoucí pomáhají na výpravě)	1
1	V 15, 16 letech automaticky přechází do vedení a chystají výpravy (už je nebaví hrát si s dětmi, musíme zapojovat mladší, jinak bychom nefungovali)		

Tabulka č. 18: Chystání výprav – roveři a rangers

Ve třech oddílech nemají rovery ani rangers. Ve zbývajících pěti oddílech se roveři/rangers učí chystat výpravy. Vedoucí uvádějí, že jim zadávají například úkoly na výpravu (vymyšlení her), nebo že s nimi výpravu sami plánují. Rádci nejčastěji uvádějí, že výpravy chystají, a dále že vedoucí s nimi výpravy vymýšlí.

18. Snažíš se si ve svém oddíle vychovávat nástupce? Jakým způsobem? / Myslíš si, že se váš vedoucí si snaží vychovávat své nástupce? Jakým způsobem?

Četnost odpovědí	Vedoucí	Rádci	Četnost odpovědí
8	Ano	Ano	7
		Asi ne (vyplyne dle zájmu)	1
Jakým způsobem?			
4	Předáváním a přípravou programu (hry)	Kurzy (rádcovské, čekatelské, vůdcovské)	3
4	Přípravou schůzek a výprav	Plynulé přecházení do roverů (zkušenosti)	2
4	Kurzy (rádcovské, čekatelské, vůdcovské)	Předávání zodpovědnosti	2
2	Výběrem	Příprava programu	2
2	Problém, lidé odcházejí do většího města (práce, škola)	Vést k povinnostem	1
1	Výchovnou metodou	Důsledností (pochvala, napomenutí)	1
1	Poznáváním fungování celého střediska	Vedením družinek	1
1	Vedením družinek	Domluvou	1
		Vedoucí jdou příkladem	1

Tabulka č. 19: Výchova nástupců

Všichni vedoucí se shodují na tom, že se snaží vychovávat si své nástupce, i 7 rádců z 8 je přesvědčeno, že tak činí. Vedoucí uvádí jako nejčastější hned tři způsoby: předáváním a přípravou her, chystáním schůzek a výprav a prostřednictvím vzdělávacích kurzů. Rádci považují za nejpodstatnější právě vzdělávací kurzy, dále plynulé přecházení do roverského kmene, předávání zodpovědnosti a přípravu programu.

7. Diskuse

Uvědomuji si, že velikost mého výzkumného vzorku není zdaleka reprezentativní, ale myslím si, že pro základní orientaci v nastíněné problematice je dostačující. Potřebovala jsem, aby věkové složení oddílů bylo napříč všemi věkovými kategoriemi, a proto mi některé oddíly nevyhovovaly svým věkovým složením. Každý skautský oddíl funguje totiž velmi specificky. Základní dělení spočívá na oddíly pěší a vodácké a dále na chlapecké, dívčí a smíšené. Poté také záleží, na jakou věkovou kategorii se oddíly zaměřují. Existují oddíly benjamínků, světlušek, vlčat, skautů, skautek, kmeny roverů a rangers, oddíly oldskautů, ale také oddíly, kde se jednotlivé věkové generace prolínají. Ovšem také jsou oddíly, které fungují v rámci celého střediska. Například se jedná o jeden dívčí a chlapecký oddíl, kde jsou dívky a chlapci do 15 let a poté přechází do kmene roverů a rangers.

Oslovila jsem 16 oddílů a mému výzkumu se podrobilo celkem 8 oddílů. Z těchto oddílů byly čtyři dívčí a čtyři chlapecké, takže by se dalo říci, že se jednalo o homogenní vzorek.

Výběr oddílů probíhal metodou záměrného a příležitostného výběru, proto pro mne zůstává otázkou, zda vedoucí oddílů, kteří se přihlásili do mého výzkumu, nejsou v něčem specifičtější, popřípadě zda jejich oddíl není něčím specifický. Někteří probandi z okolí dokonce byli ochotni přijet za mnou do místa mého bydliště. Také si myslím, že jednou z příčin toho, že na můj výzkum přistoupila pouze polovina ze všech oddílů, může být to, že jsem vždy potřebovala do mého výzkumu dvojici vedoucí – rádce. Předpokládám, že kdybych sháněla pouze jednotlivce, tak by se jich přihlásilo více. Další příčinou může být i to, že většina oddílů má velmi nabitý program svými různými akcemi, tudíž vedoucím popř. rádcům nezbývá na jiné aktivity čas.

V průběhu asi čtvrtiny rozhovorů jsem mohla částečně sledovat fungování vedoucích/popř. rádců na schůzce. Dojela jsem totiž za probandy do jejich klubovny a měla jsem náhodou možnost vidět část jejich schůzek. Na tomto místě musím podotknout, že kdybych měla porovnat odpovědi jednotlivých probandů s tím kouskem reálného fungování jejich oddílů, který jsem zaznamenala, tak bych tyto dvě věci k sobě nepřihradila. Z toho mi vyplývá jednoduché ponaučení, jednu věc člověk říká nebo si myslí, že to tak dělá, ale druhou věc skutečně dělá. Takže je také docela možné, že vedoucí chtěli v mém výzkumu působit v lepším světle, než jaká je skutečnost. Na druhou stranu jsem ale

přesvědčena, že mi jednotliví probandi přímo nelhali, protože jsem měla možnost být s nimi v přímé interakci.

Samozřejmě také musím podotknout to, že rozhovor vždy neprobíhal za jednotných podmínek. Ač jsem se snažila zajistit, co nejméně rušné a konstantní prostředí, ne vždy se mi to podařilo.

Z mé zkušenosti skautky si myslím, že vedoucí skautskou výchovnou metodu uplatňují především takovým způsobem, jak byli zvyklí, že to dělali jejich vedoucí. Dále budou jistě hrát roli možnosti jednotlivého oddílu a zkušenosti jednotlivých vedoucích či rádců. Také bude jistě záležet na jejím pochopení především u rádců, kteří nebývají o moc starší než ostatní členové družiny. Myslím, že v některých případech se může jednat o méně zralé osobnosti, které tím pádem posláním skautingu ještě nejsou schopny pochopit. Z toho vyplývá, že ho nemohou předat ani dál. Během svých rozhovorů, jsem se s jedním takovým rádcem setkala, takže si myslím, že k tomu může docházet.

Vzhledem k tomu, že se ve skautingu pohybují již řadu let, tak mě celkové výsledky výzkumu nepřekvapily. Tedy jinak řečeno, odchylky ve vedení jednotlivých oddílů nejsou zásadní, což je správné, poněvadž se řídí skautskou výchovnou metodou, která představuje pro všechny základ skautské výchovy.

Dalo by se tedy říci, že moji pozornost upoutaly dále uvedené skutečnosti. Například v jednom z nejmenovaných oddílů mají k dispozici potenciální rádce, ale neumí vybrat jednoho ze všech ostatních tak, aby mohl fungovat jako řádný rádce. Z důvodu toho, že vedoucímu připadá nevhodné jednoho z nich „vyřadit“ z kolektivu tím, že by měl vyšší funkci než ostatní. Fungují tedy takovým způsobem, že na jedné družinové schůzce je asi pět lidí ve věku rádců, ale vlastně ani jeden z nich nepocituje za děti zodpovědnost. Toto všechno asi vyplývá z toho, že mají staršího vedoucího, který používá naprosto liberální výchovný styl. To se promítalo i do ostatních otázek v rozhovoru a nakonec i on sám uznal, že to není vždycky dobré, že toho děti i často využívají. Důsledkem toho si myslím, že nedochází ke správné skautské výchově, protože zde nefunguje družinový systém, v širším kontextu výchova rádců. Na druhou stranu, ale vím, že se jedná o ojedinělý případ.

Dále mě mile překvapilo, že se ve všech oddílech, které jsem navštívila, používá celotáborový symbolický rámeček, a že si jednotliví vedoucí uvědomují jeho přínosnost. Také mě zaujala myšlenka netradičních odměn formou privilegií. Tyto odměny jsou založené na principu, že jsou předem vypsány různé věci za odměnu. Mezi ty nejzajímavější patří možnost, že si odměněný jedinec může při ranním nástupu na táboře

polít svého vedoucího vodou. Působí to úsměvně, ale svým způsobem si myslím, že to má velký výchovný potenciál. Musím ještě podotknout, že tento způsob odměňování dětí si vymysleli sami vedoucí, tedy s ním souhlasí a tento akt probíhá v žertovném naladění, nepůsobí tedy nijak negativně na žádného zúčastněného. Sám rádce, který mi tuto formu odměn popisoval, tento výchovný přínos zmínil. Spočívá především v tom, že to zásadně mění vztah vedoucího a dotyčného dítěte. Na základě této skutečnosti mohou navázat bližší vztah a dítě se poté nemusí bát se dotyčným vedoucím s čímkoliv svěřit.

Věřím, že by tato práce mohla být inspirativní pro samotné vůdce a rádce. Určitě si mohou sami zkusit odpovědět na jednotlivé otázky a pomyslně srovnat svoji odpověď s nejčastější odpovědí nebo s konkrétními odpověďmi probandů. Také by mohlo například ústředí Junáka využít tyto získané poznatky, protože samo provádí sondy mezi dospělými členy Junáka. Tedy mohlo by získaná data propojit třeba s jinými poznatky, které by zase trochu poodkryly, jak výchova v jednotlivých oddílech probíhá.

8. Závěr

Z výsledků práce vyplývá, že všechny oddíly vycházejí při výchově ze skautské výchovné metody.

Využití jednotlivých výchovných prvků je následující. Ve většině skautských oddílů se pracuje se skautským slibem pouze nárazově, nikoliv v průběhu roku. Se skautskými zákony ve většině případů pracují jak vedoucí, tak rádci především formou programu a dále se snaží přivést děti k tomu, aby se podle nich chovaly obvykle tak, že je aplikují na konkrétní praktické situace. Dále se potvrdilo, že se děti ve všech oddílech učí tím, že si danou činnost zkouší, což vede podle vedoucích i rádců nejčastěji k pochopení a zapamatování dané aktivity. Oproti tomu se ukázalo, že družinový systém funguje pouze v polovině oddílů. V ostatních oddílech nefunguje často z důvodu toho, že nemají rádce vůbec nebo jich mají nedostatek. Také symbolický rámeček je všemi oddíly využíván a to především celotáborový. Pro všechny oddíly je důležitý pobyt v přírodě. Pro vedoucí především z toho důvodu, že lze v přírodě dělat mnoho aktivit např. rozdělávat oheň či odlévat stopy zvířete a pro rádce hlavně proto, aby se děti naučily chovat v přírodě. Sedm vedoucích z osmi se snaží vytvářet program, který by podporoval osobní růst jednotlivce. Vedoucí i rádci se shodují, že je to hlavně prostřednictvím záměrného programu a myšlenkových her pro starší. Rádci i vedoucí považují za důležité, že se ve skautingu setkávají různé generace a to především kvůli tomu, že dochází k předávání zkušeností. Vedoucí tuto důležitost odstupňovali i slovy, že to je dokonce i nezbytné, nejdůležitější a moc důležité.

Ukázalo se, že vedoucí a rádci považují za začátek skautské výchovy to, že dítě přijde do skautingu. Polovina vedoucích ještě upozornila na skutečnost, že skautská výchova může začít už od narození, pokud má dítě rodiče skauty.

Na otázku, co je základem skautské výchovy se odpovědi hodně různily. Vedoucí odpovídali spíše formou obecných pojmů, které vyjadřovaly většinou nějaké hodnoty či abstraktní pojmy jako důvěra, kolektiv, vzory a přátelství. Rádci oproti tomu vidí konkrétní důvody. Mezi jejich nejčastější odpovědi patří příprava na praktický život, chování k lidem, umět si poradit, atd. Také se potvrdilo, že se všichni vedoucí snaží vést své svěřence k naplňování třech základních principů skautingu nejčastěji formou her a různých diskusí. Rádci se domnívají, že se je vedoucí snaží vést k těmto principům především tím, že sami jdou příkladem.

Mezi nejpoužívanější výchovné prostředky v jednotlivých oddílech patří především bodování ve formě odměn i trestů a dřepy nebo kliky za sprostá slova nebo zapomenutí. A v neposlední řadě rádci i vedoucí považují za nejdůležitější při předávání skautské výchovy, být vzorem.

Další otázka se týká výchovných stylů. Polovina vedoucích uvádí, že používají kombinaci všech třech výchovných stylů a s tímto tvrzením souhlasí tři rádci. Oproti tomu polovina rádců se domnívá, že vedoucí uplatňují především prolínání se demokratického stylu s autoritativním.

A nakonec ke způsobům práce s rádci popř. rovery a rangers. Tři vedoucí se třemi rádci se shodují, že výběr rádců probíhá podle toho, jak se dotyční rádci chovají. Dalším důležitým kritériem je to, zda rádci chtějí vést družinu. Bohužel hned dva vedoucí se shodují, že rádce nevybírají, protože je nemají. Většina oddílů uvádí, že s rádci pracuje. Polovina vedoucích se shoduje na tom, že především rádce motivují a podporují v tom, aby jezdili na různé vzdělávací kurzy. Polovina rádců zase vidí nejčastější formu práce tak, že než začnou sami vést družinu, tak fungují jako podrádci. Vzdělávací kurzy řadí rádci hned na druhé místo. Roveři i rangers se v pěti z osmi oddílů (3 oddíly tuto věkovou kategorii nemají) učí chystat výpravy a to prostřednictvím přípravy her nebo samotných chystání výprav. Všichni vedoucí se také snaží si vychovávat své nástupce předáváním zkušeností a jejich zapojováním do programu, rádci vnímají jako nejpodstatnější snažení vedoucích v tom, že je posílají na různé vzdělávací kurzy.

9. Souhrn

Tématem mé práce je především skautská výchovná metoda. Dále výchovné styly předávání výchovy mladším generacím. Výzkum jsem realizovala v českých skautských oddílech.

V teoretické části se nejprve věnuji definici pojmu skauting, popisují jeho historii, hlavní poslání, tři základní principy a jeho duchovní rozměr a také popisují, jak tato organizace funguje. Dále se zaměřuji na obecné pojetí výchovy a výchovných stylů a v neposlední řadě se zabývám skautskou výchovnou metodou, kterou člením na její základní prvky a blíže se o nich zmiňuji.

V empirické části práce se nejprve zabývám výzkumným problémem, který uvádím do širšího kontextu. Z toho důvodu, že jsem nenašla žádné výzkumy, které by poukazovaly na obdobnou problematiku, se snažím co nejvěrněji postihnout praxi z pohledu skautky, která v organizaci působí již řadu let.

Cílem mé práce je zjistit a popsat využití skautské výchovné metody v běžném fungování u jednotlivých oddílů v blízkém okolí Litomyšle. Dále ověřit tvrzení, že se jednotlivé výchovné styly ve většině případů prolínají. A v neposlední řadě zmapovat předávání skautské výchovy mladším, hlavně tedy rádcům – vedoucím družin.

Vzorek, který tvořilo 16 probandů (8 vedoucích a 8 rádců) z 8 oddílů, jsem vybrala prostřednictvím záměrného a příležitostného výběru. Jednalo se tedy o kvalitativní případovou studii. Data jsem sbírala prostřednictvím semistrukturovaných rozhovorů. Byla pro mne zásadní dvojice vedoucí – rádce, protože jsem chtěla dojít k objektivní zjištění o tom, jak výchova v daných oddílech probíhá a také mě zajímal názor od obou stran.

Stanovila jsem si tedy následující výzkumné otázky:

- Používají se jednotlivé výchovné prvky „Skautské výchovné metody“ při výchově v českých skautských oddílech?
- Jaké je konkrétní využití „Skautské výchovné metody“ v každodenní praxi jednotlivých oddílů?
- Jak jednotliví vedoucí / rádci vnímají skautskou výchovu?
- Jaké jsou rozdíly mezi vedoucím a rádcem ve vnímání skautské výchovy?
- Používá většina vedoucích takový výchovný styl, který se sestává ze všech tří známých výchovných stylů (autoritativního, demokratického, liberálního)?
- Jaké jsou způsoby práce s rádcem, popřípadě s ostatními rovery a rangers v jednotlivých oddílech?

Data jsem sbírala v průběhu února a března 2015 pomocí semistrukturovaných rozhovorů. Během sběru dat jsem začala data postupně zpracovávat. Uspořádala jsem je dle výzkumných otázek a okódovala rozhovory jednotlivých probandů, z důvodu zachování anonymity. V průběhu práce s daty jsem myslela i na etické aspekty. Podle mého názoru nedošlo k poškození žádného z probandů.

Výsledky potvrdily můj původní předpoklad, že se ve všech oslovených oddílech vychází ze základu skautské výchovy, tedy ze skautské výchovné metody. Pouze využití jejich jednotlivých prvků se v každém z oddílů liší. Podrobný popis všech výsledků viz závěr. Dále se ukázalo, že polovina vedoucích je přesvědčena o tom, že používá výchovný styl, který se sestává, ze všech tří výchovných stylů: demokratického, autoritativního a liberálního. A také se ukázalo, že všichni oslovení skautští vedoucí se snaží si vychovávat své nástupce.

Co se týká velikosti vzorku, tak o něm nelze mluvit jako o reprezentativním z hlediska všech českých oddílů, ale na druhou stranu si myslím, že výsledky představují takový vhled do fungování jednotlivých oddílů. Pravdou, ale je, že by se daly dále využít při sondách, které provádí samotné ústředí Junáka mezi dospělými členy za předpokladu, že by se tento původní vzorek rozšířil tak, aby byl reprezentativní. Také si myslím, že se z nich mohou vedoucí popř. rádci jiných oddílů třeba inspirovat, či porovnat svůj pohled na danou problematiku.

Použité zdroje:

1. Baden – Powell of Gilwell, R. (2006). *Na pomoc skautským vůdcům: průvodce teorií skautské výchovy*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
2. Břicháček, V. (1992). *Skautský oddíl – I*. Liberec: Skauting.
3. Břicháček, V., Gaydošová, M. & kol. (2001). *Skautskou stezkou. Základní příručka pro skauty a skautky*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
4. Disman, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
5. Hořavová, K., Klápště, P. (2006). *Symbolický rámeček podle 3. B*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
6. Jasaň, J. (Ed.). (2010). *Metodika pro oddílovou praxi*. Pardubice: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Pardubický kraj.
7. Junák – český skaut, z. s. (2014). *Stanovy spolku*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
8. Klápště, P. a kol. (2006). *Příroda kolem nás*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
9. Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. (2008). *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála.
10. Kupka, O. (2005). *Družinový systém ve skautských oddílech*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR.
11. Lom, M. a Šebek, J. (1990). *Historie českého skautingu slovem a obrazem*. Mladá Boleslav: Soukromé nakladatelství ŠEBEK – POSPÍŠIL.
12. Matějček, Z. (2000). *Po dobrém nebo po zlém?* Praha: Portál.
13. Měřínská, E., Baláš M. & Výprachtický J. (2014). *Organizační řád*. [online], [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/dokumenty/file/29-organizacni-rad>
14. Nakonečný, M. (2003). *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia.
15. Neuwirthová, B. a kol. (2013). *Vůdcovská zkouška – příručka nejen k přípravě na Vůdcovskou zkoušku*. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka.
16. Průcha, J., Walterová, E. & Mareš, J. (1998). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
17. Rusek, L. (2000). *Úvahy o skautingu, skautování a skautství*. Praha: Ekumenická lesní škola.
18. Svojsík, A. B. (1991). *Základy junáctví*. Praha: MERKUR ve spolupráci s Junáckou edicí.

19. Zajíc, J. (2000). *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
20. Zapletal, M. (2002). *Rádce skautské družiny*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE: Výchovné styly a metody vedoucích v současném českém skautingu

AUTORKA PRÁCE: Eliška Urbanová

VEDOUcí PRÁCE: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

POČET STRAN A ZNAKŮ: 64 stran a 109 611 znaků

POČET PŘÍLOH: 2

POČET TITULŮ POUŽITÉ LITERATURY: 20

ABSTRAKT: Skauting je dobrovolnou organizací. Pomáhá vychovávat mladé lidi v samostatné jedince. Základem skautské výchovy je skautská výchovná metoda. V teoretické části se zabývám především definicí skautingu, skautskou výchovnou metodou a výchovnými styly. Cílem výzkumu je zjistit a popsat na vybraném vzorku využití skautské výchovné metody. Dále ověřit tvrzení, že se u většiny vedoucích jednotlivé výchovné styly prolínají. A nakonec zmapovat předávání skautské výchovy mladším. Data byla získána prostřednictvím mnou vytvořených kvalitativních rozhovorů, provedených na 16 probandech. Výsledky ukazují, že ze skautské výchovné metody vychází vedoucí ve všech oddílech. A také, že většina vedoucích kombinuje minimálně dva výchovné styly.

KLÍČOVÁ SLOVA: výchova, skauting, skautská výchovná metoda, výchovné styly

ABSTRACT OF THESIS

TITLE: Styles education of leaders and educational methods in contemporary czech scouting

AUTHOR: Eliška Urbanová

SUPERVISOR: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

NUMBER OF PAGES AND CHARACTERS: 64 pages and 109, 611 characters

NUMBER OF APPENDICES: 2

NUMBER OF REFERENCES: 20

ABSTRACT: Scouting is a voluntary organization. It helps in education of young people in individuals. The main point of scouting education is Scouting educational method. The theoretical part deals especially with definition of Scouting, Scouting educational method and the educational styles. The main goal of the research is to identify and describe usage of Scouting educational method on selected sample. The next goal is to confirm contention, that the individual educational styles of most Scouting leaders blends together. And finally chart of the transfer of scouting education to younger members. Datas were obtained through qualitative interviews conducted in 16 probands. The results indicate that the Scout educational methods of scout leaders all troops were successful. Other result also shows, that most of scout leaders combine at least two educational styles.

KEY WORDS: scouting, education, Scouting educatinal metod, educational styles

Příloha č. 1: Kopie zadání diplomové práce

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Školní rok: 2014/2015

DIPLOMANT: Eliška Urbanová

TÉMA ČESKY: Styly výchovy a výchovné metody vedoucích v současném českém skautingu

NÁZEV ANGLICKY: Styles education leaders and educational methods in contemporary czech scouting

VEDOUcí PRÁCE: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- 1) Rešerše a studium odborné literatury z oblasti výchovy a skautingu.
- 2) Formulace výzkumných cílů a otázek. Hlavním cílem práce je zjistit, jaké výchovné styly a metody používají vedoucí v současném českém skautingu.
- 3) Určení výzkumného vzorku. Předpokládaná velikost vzorku je 10 respondentů.
- 4) Příprava kvalitativních metod sběru dat.
- 5) Realizace sběru dat dle vypracovaného výzkumného plánu za dodržení etických zásad psychologického výzkumu.
- 6) Kvalitativní analýza a porovnání získaných dat.
- 7) Sepsání teoretické části práce s ohledem na zásady citování odborných zdrojů a za využití nejnovějších poznatků.
- 8) Kritická diskuse teoretických východisek, použitých metod a výsledků výzkumu.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Čáp, M., Mareš, J. (2001). Psychologie pro učitele. Praha: Portál.

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. (2008). Respektovat a být respektován. Kroměříž: Spirála.

Kupka, O. (2005). Družinový systém ve skautských oddílech. Praha: Tiskové a distribuční centrum.

Matějček, Z. (2008). Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál.

Matějček, Z. (2012). Po dobrém nebo po zlém? Praha: Portál.

Rogge, J. (2010). Děti potřebují hranice. Praha: Portál.

Zajíc, J. et al. (2001). Myšlenkové základy skautingu. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka.

Termín finalizace zadání diplomové práce ve STAGU: 27. 4. 2014

Příloha č. 2: Ukázkové rozhovory – vedoucí a rádce

1A – vedoucí

Pohlaví: žena

1. Kdy začíná podle Tebe skautská výchova?

Od začátku, kdy to dítě přijde do oddílu buď, anebo třeba když má rodiče nebo někoho ve skautu, tak to třeba začíná od malička.

2. Co si myslíš, že je základem skautské výchovy?

Vychovat děti podle nejenom skautských ale prostě těch lidských ideálů, aby byl užitečný pro společnost ale i sám pro sebe.

3. Snažíš se vést děti k naplňování třech základních principů skautingu? Jakým způsobem?

Doufám, že určitě. Asi tím, jako snad vším, aby chápaly lidi kolem sebe, aby věřily samy sobě, aby věřily ne jako v duchovno, ale prostě aby za něčím šly v životě a nejenom pro sebe ale i pro společnost kolem sebe. Jak? Asi tím, že se tak chovám sama

4. Vycházíš při práci s dětmi ze skautské výchovné metody? Které prvky považuješ za nejdůležitější?

To je vlastně úplně všechno. Jít podle symbolického rámce, žít podle zákonů, slibu. Myslím, že z toho fakt vycházíme a že se to snažíme dětem v oddíle předat. A co je nejdůležitější? Podle toho, ve kterém věku. U malých světlušek je pro ně asi důležitý ten symbolický rámec, to co z toho vidí ony jen ony navenek, podporuje se fantazie a mohou si něco vzít z těch hrdinů, ukazovat jim ty hrdiny. Čím více stárnou tak se přibližují víc k slibu a zákonu, k takovým hodnotám a v dospělosti, když už to člověk vede, tak vede i sám sebe a snaží se tu skautskou výchovnou metodu, spíš už má tu svoji, je to jeho součást.

5. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautským slibem?

U těch malých na to nedáváme tolik důraz, ale teď když už vedeme naše rangers, snažíme se jim to vysvětlit, já i když dělám nováčkovské zkoušky, tak se jich na to fakt

ptám, ne abych je zkoušela, ale co si oni pod tím sami představí, a jestli podle toho fakt chtějí žít. Ale asi podle toho moc v oddíle nejedeme.

6. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautskými/světluškovskými zákony?

Tady se fakt asi dává důraz na ty menší, aby se jim vysvětlily ty zákony, zkusit si podle nich žít anebo chovat, asi teď je to dobré podle těch nových stezek, že se tam na to dává větší důraz, dá se s tím líp pracovat a máš k tomu podporu – metodiku. U rangers se to spíš bere, že to už taky chápou a berou to tak. Možná se jim to připomene, když něco provedou.

7. Myslíš si, že se děti ve Tvém oddíle učí tím, že si danou činnost zkouší? Vysvětli.

Určitě a nejenom v oddíle, na jakoukoliv výchovu dítěte, praxe je nade vše, než jim to jen říct, ať už je to jen blbý namazání chleba nebo něco v kuchyni, že se tím učí, zvlášť na táboře, když tam jsou 14 dní než jenom na jednom výletě. A pak to prostě postupuje od těch manuálních činností až k tomu, když vedou malé děti. Tím se toho spoustu učí taky ty rádkyně, jak s dětma pracovat, aby jim nelezli přes hlavu, přesto aby si je taky užívaly a prostě je měly rády. A myslím, že i tím, jak se oni učí a pracují s dětmi tak samy v sobě najdou, co by třeba pak jednou chtěly dělat.

8. Funguje u vás družinový systém? Jakým způsobem?

Funguje. Máme rozdělené družinky podle věku, od světlušek po skautky, máme i rangers, takže jsme věkově smíšený oddíl, asi to je taky tím, že nemáme ve středisku kmen, takže jsou všichni ve svém oddíle.

9. Používáte symbolický rámeček? Jak konkrétně?

Používáme. Když jsem byla malá, tak se podle celoročního rámce vůbec nešlo. Teď už máme během roku jeden příběh, který vyvrcholí v červnu. A na táboře máme jiný symbolický rámeček. Celoroční a pak táborový.

10. Je pro váš oddíl důležitý pobyt v přírodě? Proč?

No pro mě určitě. Já se k tomu snažím vést i ty děti, aby prostě jsme nebyly jenom ve městě. Podle mě ke skautu patří strašně moc příroda a je to něco jiného když žiju ve městě, tak abych se alespoň na víkend dostala mimo normální svět, mimo elektřinu, mimo vodu a prostě mimo každodenní starosti. Myslím, že i tím že jezdí na výlety a na tábory,

tak že je pro ně taky důležitá ta příroda. A ne že by chtěly být jenom ve městě nebo jezdit jen na příměstské tábory, kde se zase vrátí domů na noc a tady prostě spí venku.

11. Snažíš se vytvářet takový program, aby podporoval osobní růst jednotlivce? Jakým způsobem?

No, já doufám, že se o to snažíme, ať už při družinkách, kdy u nás jedna šikovná studentka psychologie určitě podporuje svými programy rozvoj jednotlivce, zamyšlení se nad sebou samým a prostě, aby si uvědomily, jak jsou pro ně důležitý ty ostatní ve družince, nebo v oddíle – to tedy u rangers. A u těch malých, asi taky tím zjišťováním toho, co toho jednotlivce baví a nějak ho v tom podporovat. A využívat toho.

12. Je podle Tebe důležité, že se ve skautingu setkávají různé generace? V čem?

Podle mě to je strašně moc důležité. Já jsem na to pyšná, jako že máme v našem oddíle od těch malinkých už předškoláků až po ty velké, naše vůdkyně. A je to pro mě a snad i pro ostatní důležité v tom že to jsou ty vzory, na které budu pořád vzhlížet. Nemůžu říct, že by moje vedoucí byla moje kamarádka, protože je to moje vedoucí, můj vzor a neuměla bych říct, že by nějaká 55letá paní byla moje kamarádka, ale prostě je. Je to fakt vzor a do teď se máme od ní co učit. A to samý pak obráceně na ty malé děti, když oni vidí, že funguje mezigenerační spolupráce, někdy to sice drhne, ale jsme pořád spolu, že se sejdeme všichni na táboře, na výletech nebo menších akcích, že si popovídáme, něco společně zahrajeme, prostě je to úžasný. Ty malé už od malička vidí, že skaut neskončí v 18 letech, že to je prostě napořád.

13. Jak vybíráte u vás v oddíle rádce družin?

Podle toho, jak chtějí oni, jestli chtějí, jestli o to mají zájem, podle doporučení starších a samotným pozorováním víme, jak se chovají, co umí, jestli je baví, jestli jsou šikovní, nenecháme je v tom samotné, jsou nejdřív podrádkyně nebo pomáhají větším rádcům, aby to pak mohli dělat sami se svojí družinkou.

14. Pracujete s rádci nějakým způsobem? Jak?

Ono je možná těžké, když u nás jsou rádkyně skoro všichni rangers. Takže s nimi pracujeme pořád, ne jednotlivě s rádci. Máme rádcovské schůzky, jednou za měsíc si chceme popovídat a zjistit, co se v těch družinkách děje, když tam nemůžeme být sami, jak to funguje, jestli to funguje, jaký jsou problémy, něco jim doporučit, když se na to

společně sedne tak se určitě něco vymyslí, podporování na ježdění kurzů tam získají nový elán, nové nápady, nový pohled mimo svůj oddíl, že to může fungovat i jinak, že to přinesou k sobě.

15. Učíte rovery/rangers chystat výpravy? Jak?

Snažíme se. Začali jsme tím, že jsme jim dávali úkoly na jednotlivé výpravy, třeba nějakou hru připraví ve dvojicích nebo nějaký program ale došli jsme k tomu, že si připraví výpravu ve dvojici sami celou. My máme výpravy přes noc na 24 hodin. My bychom před tím chtěli vědět, jaký chystají program, a jestli to mají namyšleno. Jsme jim k dispozici na program jak my tak i ostatní rangers, nejsou v tom sami, jezdíme s nimi na ty výpravy, hlídáme to tam. Chce to i zpětnou vazbu, ale zatím jsme se k ní dostali jen jednou, ale chystáme se na ni.

16. Jaké výchovné prostředky používáte ve vašem oddíle (odměny, tresty)?

Jako první naše ježečci – odměňování a tresty, dřív jsme měli bodování jednotlivců v různých hrách na výletech a pochopily jsme, že pro děti je lepší, když dostávají obrázky a ne body jako čísla, který jim nic neřeknou. Teď máme obrázky, které slouží zároveň jako tresty, zvlášť u těch velkých, ale oni na to taky docela jedou, a když něco nesplní, tak se jim obrázky strhnou. Určitě to, že je necháme, připravovat výpravy naučí se spolupracovat ve dvojici, s tím když to mají ve dvojici tak za to odpovídá ta dvojice, když to jeden nesplní tak to nesplnila ta dvojice. At si prostě zvyknou, že se hraje i na tým, i v normálním životě, že i jeden člověk odpovídá za tým a je jeho součástí. A nejslabší článek je rychlost toho týmu, ať to vidí, že to tak funguje. Jednotlivá komunikace s nimi, řešení problémů společně, nenechat je v tom vykoupat, ale nabídnout jim takovou tu svoji starší ruku. I těmi družinkami. Menší jsou spolu, vedou je ty větší, učí se za ně mít zodpovědnost.

17. Co je podle Tebe nejdůležitější při předávání skautské výchovy (poslání)?

Aby se podle toho choval ten, co jim to předává, když už jim něco předávám, tak abych to dodržovala já sama.

18. Snažíš se si ve svém oddíle vychovávat nástupce? Jakým způsobem?

Snažíme se. Celou tou výchovnou metodou. Všechno o čem jsme mluvili, učíme je připravovat výpravy, jezdit na ty kurzy, tím si dodělávají kvalifikace, aby mohl někdo

nastoupit za nás, poznávají, jak funguje celé středisko, aby věděli, že oddíl má svoje zastoupení musí se za sebe trochu prát, ale taky má svou zodpovědnost v rámci střediska, a tím že vedou ty svoje družinky a zase vedou ty ostatní.

19. Jaký výchovný styl používáš při práci s dětmi? (demokratický, liberální, autoritativní) Konkrétněji popiš.

Tak jak mě vychovávali všichni ostatní. Já mám ráda, že když se něco řekne tak, že to platí a ne že ustupuju. Taky se snažím, aby to co se řeklo, aby se to splnilo, aby se to dotáhlo do konce, některý se teda dost táhnou, ale prostě se splní. Třeba to příště bude lepší. Ale jinak se snažím ke všemu přistupovat s úsměvem, ono to vždycky nějak dopadne. Konkrétně? Podle toho, ve kterých situacích, asi to tak nejde nějak říct. Asi ten autoritativní je občas potřeba, asi u všech i ten se musí použít. Demokratický je taky moc důležitý, když jdou jako tým, tak aby s tím souhlasila většina, dohodnout se aby to všechny bavilo, aby do toho šli rádi. Prolínání všech těch stylů a ve správný okamžik si vybrat ten správný.

8B – rádce

Pohlaví: muž

1. Kdy začíná podle Tebe skautská výchova?

Když tam člen přijde, třeba my máme už i benjamínky, takže začíná od 3 nebo 4 let.

2. Co si myslíš, že je základem skautské výchovy?

Předání nějakých hodnot a připravení člověka na reálný život, aby dokázal být silnou osobností, a aby se ve světě dokázal pohybovat.

3. Myslíš si, že se vás vedoucí snaží vést k naplňování třech základních principů skautingu? Jakým způsobem?

Já myslím, že určitě. Vedoucí se podle mě sami drží těch principů skautingu, možná je třeba na něco kladen větší důraz, ale to záleží na středisku. U nás je to hlavně takovým praktickým předáváním zkušeností. My jako roveři nebo i vedoucí se vidíme během roku

spíš nárazově, nebo plánujeme spolu akce, takže spíš na radách, nemáme přímo výchovné akce, že by si vedoucí vychovávali svoje rovery. Ale pak jsou tam akce společné – tábory, kde výchova funguje tak, že ty starší předávají zkušenosti, znalosti a i morální hodnoty mladším hlavně svým příkladem.

4. Vychází se u vás v oddíle při práci s dětmi ze skautské výchovné metody? Které prvky jsou pro vás nejdůležitější?

Mám pocit, že máme úplně všechno. Družinový systém, na přírodu se také hodně zaměřujeme. My když jedeme na tábor, tak třeba spousta táborů v dnešní době má třeba už i elektriku nebo jsou moderně vybavené, my naprosto vůbec. Zachováváme ten původní styl, kdy jedeme na 14 dní nebo 3 týdny bez veškerého moderního vybavení, samozřejmě vedoucí musí mít něco na komunikaci zvenčí, ale jinak máme docela přísně nastavená pravidla, aby těch 14 dní bylo jednoznačně v přírodě. Takže ano. Co pro sebe vidím v dnešní době jako nejdůležitější je výchova v přírodě, protože je to vidět na dětech, které skautingem neprošly, protože ony nejsou schopné se v přírodě orientovat, žít, nedokáží rozdělávat oheň – v životě to nedělaly, sekali sekýrou, ony to nepotřebovaly. A ono dnešní společenství je opravdu taková, že ona to v úvozovkách opravdu nepotřebuje, mně právě toto přijde na skautingu jedinečné a strašně důležité, že skauting v sobě tohle prostě má, a tam to je potřeba pořád.

5. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautským slibem?

Každý rok na táboře máme slibování nováčků. Po nějaké úvaze vedoucích, jestli už je dostatečně připraven, samozřejmě i členové mají možnost si říct, jestli chtějí slibovat, nebo nechtějí. Takový standard je, že vlčata slibují po 2 letech ve skautu, skauti slibují po roce, zvláště když jdou z vlčat. Přes rok se na slib zaměřujeme hlavně před Svojsíkovým závodem, když se snažíme, aby členové rozuměli myšlenkám skautingu a podobně, takže o to se opíráme. Jinak ta hlavní práce je pak příprava před samotným slibem. Příprava má dvě části. Máme družinovou část, kde jsme kolektivně jako družina a ten slib si prostě projdeme, zopakujeme společně. Nemáme to odděleně jenom s těmi nováčky z toho důvodu, aby si ten slib připomněla opravdu celá družina, a aby ten slib byl družinovou událostí. Většinou je to i obecnější než jenom o slibu, většinou to je řekněme teambuilding družiny, kdy si tak povídáme úplně o normálních věcech a většinou se ta diskuse tak rozvine, že se povídá o družině, v čem je dobrá, co jí trápí, že nakonec je ta konverzace volná. No a pak tam je i individuální příprava, kdy si vezmeme ty jednotlivé lidi a kromě

nějaké myšlenkové přípravy, kdy se třeba s nimi snažíme si ten slib ukázat na reálném životě, co vlastně slibují a jak se to může promítnout do jejich života. Máme nastavená i taková pravidla, že každý slibující musí ovládat takové ty základní skautské dovednosti, jako je třeba umět zacházet se sekyrkou, jak už jsem říkal, tak na tohle je velký důraz, tak ten slib se bere jako taková propustka do toho, že ten člověk se v přírodě opravdu umí chovat a zná ty základní skautské dovednosti a znalosti.

6. Jak pracujete ve Tvém oddíle se skautskými/vlčáckými zákony?

Vlčata, co vím, tak přes rok mají přípravu před Svojsíkovým závodem, že tam probíhá docela velká příprava na ty hodnoty skautingu a v rámci toho se hodně zmiňuje, jak slib, tak i ten zákon. To samé platí i u skautů. Jinak nikdy ani u jedné věkové skupiny netrváme na tom, aby to uměli odříkat z paměti. Shodli jsme se na tom, že nám to přijde jako hloupost, fajn je dobré to znát, ale chceme jiný styl, spíš aby to ty děti bavilo. Spíš jim ukázat reálné příklady v životě, kde ten zákon platí, a jak se zachovat, než aby uměly odříkat deset pravidel. Pak samozřejmě i v rámci přípravy na slib je zákon dost důležitý, takže i tam je znova zmíněn minimálně takto každý rok. Skauti ještě mají něco jako svoji tajnou truhlu. Ta je vykopána každý rok, souvisí to s podporou týmu, tam jsou všechny věci o té družince, něco jako takové nejdůležitější zápisy a je to strašně staré. Každý rok je to zakopané na jiném místě a vždycky to ví pouze jediný člověk z družinky – rádce, což je takové ještě víc tajemné. No a tak i v tom je schovaný ten skautský slib a každý rok se při přijímání nových členů ta truhla vykope, zapíše se tam noví členové, staří se vyřadí, tak i třeba v rámci toho probíhá slavností přečtení slibu a tak.

7. Myslíš si, že se děti ve Tvém oddíle učí tím, že si danou činnost zkouší? Vysvětli.

Rozhodně. Zase já se vrátím k táboru, kde my přijedeme na čistou holou louku a zvlášť kluci (skauti a roveři) si musí sami postavit a vybudovat svůj stan, jinak prostě nemají, kde bydlet. Jinak takové ty společné stavby nebo ještě v rámci her je spousta znalostí, které si sami vyzkouší také. Takové ty základní věci, co ve skautingu musí znát, umět, jako třeba sekání sekyrkou a podobně.

8. Funguje u vás družinový systém? Jakým způsobem?

Máme tři oddíly. Začnu od roverského kmene. Roveři fungují jako jedna velká družina, my sice tam máme pár menších družin, ale to většinou vzniká po tom, co odejdou ze skauta a chtějí si zachovat takovou strukturu. Jenomže vždycky se ukáže, že to vydrží

rok maximálně dva, když se rozprchnou lidi do světa, tak to nevydrží. Takže spíš jako družinka funguje celý oddíl. Chlapecký oddíl má dvě družinky, vlčata a skauti, pevně daná věková hranice. Každá družinka má 15 – 20 členů, stejně tak naprosto přesně u holek, opět skautky a světlušky. No a ještě máme nově družinku benjamínků, což jsou děti od 3,4 let po první třídu. Do těch světlušek a vlčat jdou už děti, které už by měly umět alespoň trochu číst a psát, což je takový další milník. Každou družinu mají na starosti dva lidi – vedení.

9. Používáte symbolický rámeček? Jak konkrétně?

Symbolický rámeček se většinou vztahuje k nějakým konkrétním akcím – tábor, výpravy. Celoroční symbolický rámeček většinou není, ale je to spíš bráno tak, že jsou hry a ta hra je zasazena do nějakého prostředí, řekněme vedoucí si řeknou, že letos budeme třeba archeologové a tak ty hry jsou zasazené do toho prostředí, že se tomu nějak přikládá důraz. Ale že by třeba měli mapku a každý postupoval po Egyptu, tak tímhle způsobem ne. Takže ten symbolický rámeček je tam tím stylem, že hry jsou do něho zasazeny, ale není to až tak výrazné. Celotáborový symbolický rámeček je už do detailů propracovaný včetně scének.

10. Je pro váš oddíl důležitý pobyt v přírodě? Proč?

Rozhodně. Souvisí to s těmi základními principy, co máme stanovené, u nás je na to kladen velký důraz. Příroda je pro nás hrozně důležitá. Dám příklad, já sám jsem IT technik, prosedím 12 hodin denně u počítače, ale ta příroda je pro mě stále něco, kam se mohu vracet, kde si mohu odpočinout. Takže tohle se jich snažíme naučit, že oni sice mohou pracovat ve velkoměstě, mohou ve velkoměstě žít, trávit tam svůj život, ale aby ta příroda byla místem, kam se budou vracet a kde si odpočinou od té rychlosti, shonu apod. Taky se jich snažíme naučit, aby si našli prostředí, kde si odpočinou, protože to je pro člověka strašně důležité. Najít si nějakou aktivitu, při které si odpočne, nemůže prostě stále pracovat. Stále být v rušném prostředí, takže z toho důvodu příroda.

11. Myslíš si, že se vedoucí snaží vytvářet takový program, který podporuje osobní růst jednotlivce? Jakým způsobem?

Tak u skautů rozhodně ano, teď docela se podařilo, alespoň částečně rozjet odborky. Někteří lidé se do toho docela pustili, což je docela plus. Pak na táboře je systém různých bobříků, výzev apod., kde každý člověk si vybere tu výzvu, která jeho osobně posune dál. Jinak program je orientovaný spíše na kolektiv tak, že třeba při hře jsou v týmu různé pozice a každý si vybere tu svoji v čem je dobrý. Tedy každý, aby tam našel svoje

uplatnění. Z toho důvodu máme i takové dost rozmanité hry, aby tam každý našel něco svého.

12. Je podle Tebe důležité, že se ve skautingu setkávají různé generace? V čem?

Rozhodně, to u nás je taky takový další princip. Tím, že jsme vesnické středisko, tak jsme opravdu maximálně propojení. Co se děje v nějaké družince, tak vědí prakticky všichni, protože tam spolupracují všichni se všemi a to předávání zkušeností z generací na generaci, je tam takový další prvek, na který klademe důraz. A to je třeba hezky vidět na táboře, kdy je tam nejstarší generace roverů až po nejmladší skauty a pak se druhý týden prolínají skauti s vlčaty, kdy tam probíhá ta samotná výchova, kdy ten starší řekne, tohle je špatně a přece jenom ten mladší to vezme možná lépe než od samotného rodiče.

13. Jak se u vás v oddíle vybírají rádci družin?

Většinou na nějaké poradě. Vždycky po táboře jakožto vedoucí máme takovou velkou poradou, kde se řeší, aby příští rok měl kdo vést, aby družiny měli své vedoucí. Jinak samotný výběr probíhá většinou tak, že si vedoucí vytipují ty lidi už během roku, prostě vidí, že ten by mohl vést a snaží se je k tomu vést a předat jim to, aby pak na táboře, když je pozvaný, jestli chce vést, jestli by do toho šel, tak aby to pro něho nebyl takový šok, takže probíhá takové postupné začleňování.

14. Pracuje se u vás v oddíle s rádci nějakým způsobem? Jakým?

Probíhá to tím způsobem, že rádce nedostane družinku a starej se o ni. Vždycky to je tak, že se to minimálně rok prolíná. Vždycky tam je starší, který už to vede minimálně dva roky, a rok ji vedou spolu a ten starší předává zkušenosti mladšímu, říká mu, jak na to. Jinak velký důraz je kladen na rádcovské kurzy. Vlastně všichni rádci, co teď vedou, mají rádcovské kurzy. Je k tomu velká motivace ze střediska, které vlastně zaplatí veškeré náklady, aby se opravdu vzdělávali, a aby je naučili vést i na těchto kurzech.

15. Máš pocit, že se u vás v oddíle učí roveři/rangers chystat výpravy? Jak?

Určitě. Dokonce si myslím, že můžu říct, že většina výprav teď poslední dobou je právě od roverů a rangers. Ono se tedy zase roveři, rangers a vedoucí v našem středisku hodně prolínají. Jednak v rámci čekatelských kurzů mají výpravy, dokonce jsme měli teď i výpravu s nějakou menší pomocí pro dvě holky, které organizovaly rádcovskou výpravu z rádcovského kurzu.

16. Jaké výchovné prostředky používáte ve vašem oddíle (odměny, tresty)?

Příroda, předávání zkušeností ze starších na mladší, učit se tím, že to dělám. Odměny, když to vezmu v průběhu roku, tak při té každodenní výchově při schůzkách se spíš snažíme poukázat na to, co je špatně, co se nemá dělat a za to jsou sankce. Třeba poslední dobou tam skauti mluví jako dlaždiči, tak za každé sprosté slovo deset kliků a buď si „namakají“ svaly nebo přestanou mluvit sprostě. Jinak daleko víc propracovaně to funguje na táboře, protože ten tábor je takovým vyvrcholením činnosti, kde jsou odměny a tresty jasně dané. Jsou stanovené víceméně i za co, i když u trestů je to nechané volněji, spíš pak na rozhodnutí vedoucího, aby to sám zvážil. Ale u odměn je dané přesně za co a je dané přesně, co si mohou vybrat za odměnu apod. Například strašně oblíbená odměna je polít si svého vedoucího studenou vodou po ránu, tak to je spíš takové úsměvné, ale oni to mají rádi. To jsme si sami vybrali, je to zase o nějakém vztahu mezi dětmi a vedoucími, aby se děti před vedoucími nestyděly, aby tam výchova probíhala volněji, že účastníci se nebojí víceméně narovinu s vedoucími mluvit, protože když si poliješ svého vedoucího, tak to ten vztah posune do daleko bližší míry, než když vedoucí je ta autorita, která rozdává tresty a která je úplně mimo ten náš svět. Já myslím, že tohle je teď výborně propracované, že tam je strašně parádně propojený ten svět těch mladších a starších, kde si navzájem řeknou víceméně všechno. A vedoucí se nemusí tak bát, že by nevěděli, co se na táboře děje. Jak třeba občas slyším o problému, že někdo někoho na táboře šikanuje a ti vedoucí to nemají šanci ani zjistit. Podle mě by se tohle u nás nestalo, protože já si myslím, že máme naprostý přehled o tom, co se na táboře děje mezi dětmi. Když to řeknu úplně na konkrétní situaci, tak víme i kdo koho „balí“. Ne mezi všemi vedoucími a dětmi funguje takhle blízký vztah, ale je tam typ vedoucíh, patřím k nim i já, kteří vědí, co se mezi dětmi reálně děje. A dokáží třeba těm ostatním vedoucím vysvětlit, když se stane nějaká situace, proč se to takhle stalo. Vždycky je potřeba někdo, kdo je taková autorita a někoho kdo je dětem blíž. Kdyby všichni byli takoví kamarádi, tak to nebude fungovat a zase kdyby všichni byli jen ty přísné autority, tak taky to nebude ono.

17. Co je podle Tebe nejdůležitější při předávání skautské výchovy (poslání)?

Předávání dáváním vlastního příkladu, kde zvláště mladší kopírují to, jak se chová vedoucí, co dělá, takže hlavně osobní příklad.

18. Myslíš si, že se váš vedoucí si snaží vychovávat své nástupce? Jakým způsobem?

Určitě ano. My jsme měli poslední dobou problém s nedostatkem vedoucích, protože nám tam děti odcházely po tom skautském věku, nebyl tam podchycený ten roverský program. Teď poslední dobou je velká podpora od střediska, aby se jednak ty mladší vzdělávali, prostě motivace k těm kurzům, už jenom tím, že to středisko proplácí celé náklady, což ne všude je. A pak také to propojení starších skautů a mladších roverů, že to není tak, že končí skauting a začíná něco nového, ale je to tak, že plynule skauti přecházejí do roverů a postupně se všechno učí. Takže teď je to propojené výborně.

19. Jaký výchovný styl podle Tebe používá váš vedoucí? Vysvětli.

Vedoucí používá kamarádský styl. Rozhodně styl, kdy nechce být nějakým absolutistickým panovníkem, autoritou, ke které ostatní nemají vztah nebo podobně, ale spíš blízkým člověkem, který sám dává příklad dětem, proč je dobré vést, spíš než by je přesvědčoval, aby šly vést, tak jim ukáže, proč je to dobré, třeba tím, že je vezme na nějakou akci společnou.